Kulturně společenský časopis
na internetu
2010 • 8

DOBRÁ ADRESA

Z obsahu

František Hrubín

Srpnová neděle

Chlum u Třeboně

Obsah:

Rozumbradové

Jakub Šofar: **Bloudění hvozdy všemi** (4)
Jiří T. Král: **Královiny** (8)
Zdeněk Mitáček: **Podél trati** (10)

Rejpalové

Jakub Šofar: **To je pořád nějakýho veršování** (14)
Jaromír Trpký: **Magnesia Litera za scénář k seriálu** (16)
Jaromír Trpký: **Červená knihovna Harukiho Murakamiho** (17)
Jaromír Trpký: **Roztomilý film o ničem** (18)
Veronika Štefanová: **Tři dny s Divadlem evropských regionů** (20)

Archiváři

Michal Šanda: **Z antikvárních banánovek – Červánky** (22)

Zvláštní příloha

František Hrubín (připravil Michal Šanda**)** (25)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: František Hrubín - foto Marie Šechtlová (k článku na str. 25)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 8, ročník 11. E-mail: dobraadresa@firstnet.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Zástupce šéfredaktora: Štěpán Kučera. Redakce: Václav Dvořák, Martin Groman, Kateřina Komorádová, Michal Šanda, Jakub Šofar, Petr Štengl, Martin Vokurka, Pavel Voňka. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

Literární zádrhel

Tomáš T. Kůs

strýc Pavel

se chystal odjet na chatu
ale zemřel na peróně plzeňského nádraží
v pátek
bez jakéhokoli dokladu

ten samý den však
stačil ještě navařit pro celou rodinu
celý pekáč masa

zpráva o jeho smrti
přišla až v neděli pozdě v noci

identifikace proběhla
díky indiánské bundě
za niž jsme se mu smáli

co s ním bude
co s námi a snědeným
nesnědeným jídlem?

Komentář k básni

Ahoj Píďo :-*, o víkendu nepřijedu, musím na pohřeb. Strýc Pavel :-## se chystal odjet na chatu, ale zemřel na peróně plzeňského nádraží v pátek, bez jakéhokoli dokladu :-(Představ si, že ten samý den však stačil ještě navařit pro celou rodinu celý pekáč masa :-o Zpráva o jeho smrti přišla až v neděli pozdě v noci. :G Identifikace proběhla díky indiánské bundě, za niž jsme se mu smáli. ;-): Tak až příští týden. o:)

P. S.: Tak mě napadlo: Co s ním bude, co s námi a snědeným nesnědeným jídlem? Trochu kanibalské... :-D

Karl Thurgau von Jabkowicz

Vážení a milí,

léto nám prší na hlavu, nikdo nemá náladu, čas ani sílu psát, takže tentokráte na to jdeme trochu skrovněji. Srpen je zkrátka měsícem mrtvé kultury – u literatury by proto stát měl všechny dotace pozastavit a nechat spisovatele a básníky cachtat se v moři. Ministři kultury se ale často vyjadřují v tom smyslu, že živé kultuře žádné peníze sebrat nechtějí, je ovšem nutné mít i na kulturu ostatní. Nechápu, proč rovnou neřeknou, že tedy chtějí podporovat i kulturu mrtvou, i když tedy nevím, co si pod ní mám představit.

Tenčí srpnovou Dobrou adresu? Ta ovšem už podle mínění ministerské komise žádnou pořádnou kulturou není. V létě nevycházející Tvar? Ten sice už pár let leží na kapačkách, přesto zřejmě podle mínění ministerstva dýchá, když jej počítá do živé kultury. Památky? Může být ale něco mrtvého opravdovou památkou? Není to potom jen nějaké harampádí, které můžeme vyhodit do smetí? Mrtvá památka zkrátka bude protimluv – protože právě ony dělají naše sídliště (myšleno místa dlouhodobě obývané lidmi, ne ty panelákové hrůzy) živými.

Ministerstvo tedy za našimi zády musí financovat nějakou opravdu mrtvou kulturu, kupříkladu tu lidu popelnicových polí. Rádi bychom se s kolegy z Dobré adresy do tohoto dotačního programu zapojili. Jsme ochotni začít budovat nějaké hradisko, nebude nám činit problém mít nevyjasněný vztah vůči pozdějším slovanským Venedům a moc se těšíme, až budeme asimilováni Kelty, Germány a Slovany, tedy za předpokladu, že slovo asimilace je odvozeno od slova smilstvo. Berte tento časopis mrtvé kultury jako první příspěvek k tomuto záměru.

Hezké léto přeji

Václav Dvořák

Rozumbradové

Bloudění hvozdy všemi (8)

Nejvíce si předvolební dělostřelecké přípravy užívali komentátoři. Nikdo jim nekladl žádné hranice pro jejich poetickou expanzi do všech pater mediálního prostoru. Třeba Petr Holec z *Reflexu* mě vždycky rozesmál. *Aspoň jednu dávku krupobití: Kromě hustého trsu tlačících se tradičně na vchodové dveře, jako by za nimi Jiří Paroubek čepoval pivo za dvě koruny a paní Petra v oranžové zástěře klobásy, bylo obležené oranžovými pick-upy ČSSD polepenými divnými tvářemi kandidátů s nekonečnými večerními tituly. Stěží byste jim svěřili pytel s tříděným odpadem, natož své peníze.* (*Buzerante, co na ni saháš?*, Reflex 20/2010). Tohle mohu číst pořád a pokaždé se u toho tlemím jako pitomec.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Inzerát z internetové *Annonce* (26. 6. 2010): Dobrý den, prosím kdo daruje jakoukoliv elektroniku za odvoz zadarmo? *Rád montuji, ale nemám skoro co montovat, tak prosím kdo by daroval cokoliv, např. rádia, telefony, DVD, videa a podobně – škoda vyhodit. Děkuji Jirka. Praha 3.*

Zde zahálejí jedny zlaté české ručičky.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Těsně po volbách jsem si vzal do vany místo kachničky Weilův román *Na střeše je Mendelssohn*. Nevím, zda už o tom někdo psal, ale třetí odstavec patnácté kapitoly začíná takhle:

– Mařeno, pojď dovnitř, – zašeptal Bečvář, – tady by nás každý slyšel. Mám pro tebe novinu.

– No jo, hubovala žena Mařena, když si sedli v kuchyni. – To tě zase vypek Paroubek s těma laťkama, co jsi mu dal zálohu. Já jsem vždycky říkala, že tě šidí, a Šantroch si pozítří přijde pro králíkárnu.

– Ale kdepak, Paroubek, – mávl Bečvář rukou, – když ty laťky nepřinese, tak je seženu jinde. Abys věděla, dneska mě vyhodili z magistrátu.

Literatura je jen literatura, nicméně je nutno pověřit „bisku“, aby prolustrovala všechny Šantrochy. A taky projela databáze operací, jestli tam nefiguruje heslo „králíkárna“.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Čéče, to sou takový náhody. Sedím na hajzlíku a čtu si Hosta, tuším čtyřku. Volf, ne ten Honza, sluníčkový naivista, co nehraje golf, ale Zdeněk, miškař, recenzuje novýho Binara a cituje tam jeho báseň: Říjen je krutý měsíc, / žhavý tvar smyslů vyplavuje, / černou modlu času, jejíž oči / vyzobávají ptáci v hlubinách nebe… A valím dál a ke konci žurnálu Zedník, mikropaleontolog a taky básník, komentuje verše pokusníků poezie a začíná Eliotovým veršem: Duben je nejkrutější měsíc.

Co bys tomu řekl? Ještě než jsem utřel otvor, tak jsem to shrnul lapidárně: Chlapi, všechny měsíce stojí za vyliž, ještě že už nemáme Měsíc československo-sovětského přátelství, to by bylo rovnou na špagátek. Pak jsem spláchl, vzal žurnál a šel zase hákovat.

Šťastné civilizace, které nemají měsíce.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Na serveru Bazoš mě v sekci Knihy, v podsekci Poptávka, (3. 7. 2010) upoutal inzerát: *Hledám vydavatelství, které mně vydá knihu pro děti a také kriminálku. Hledám seriózního člověka, který se toho ujme. Pořád se setkávám jen se sliby.*

Sliby chyby. Když jsem pracoval v komerčním nakladatelství, takových hledačů jsem zažil oblaka. Vždycky přišel nějaký obroditel, v linkovaném sešitě měl esej na téma Bůh je láska, viděl to na takových 300 tisíc výtisků, pro začátek. Pořád nechtěl uvěřit tomu, že do toho nepůjdeme. Pak spráskl ruce a zavolal, jen tak do větru: Zase nic!

Proto tady máme tolik lesů...

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

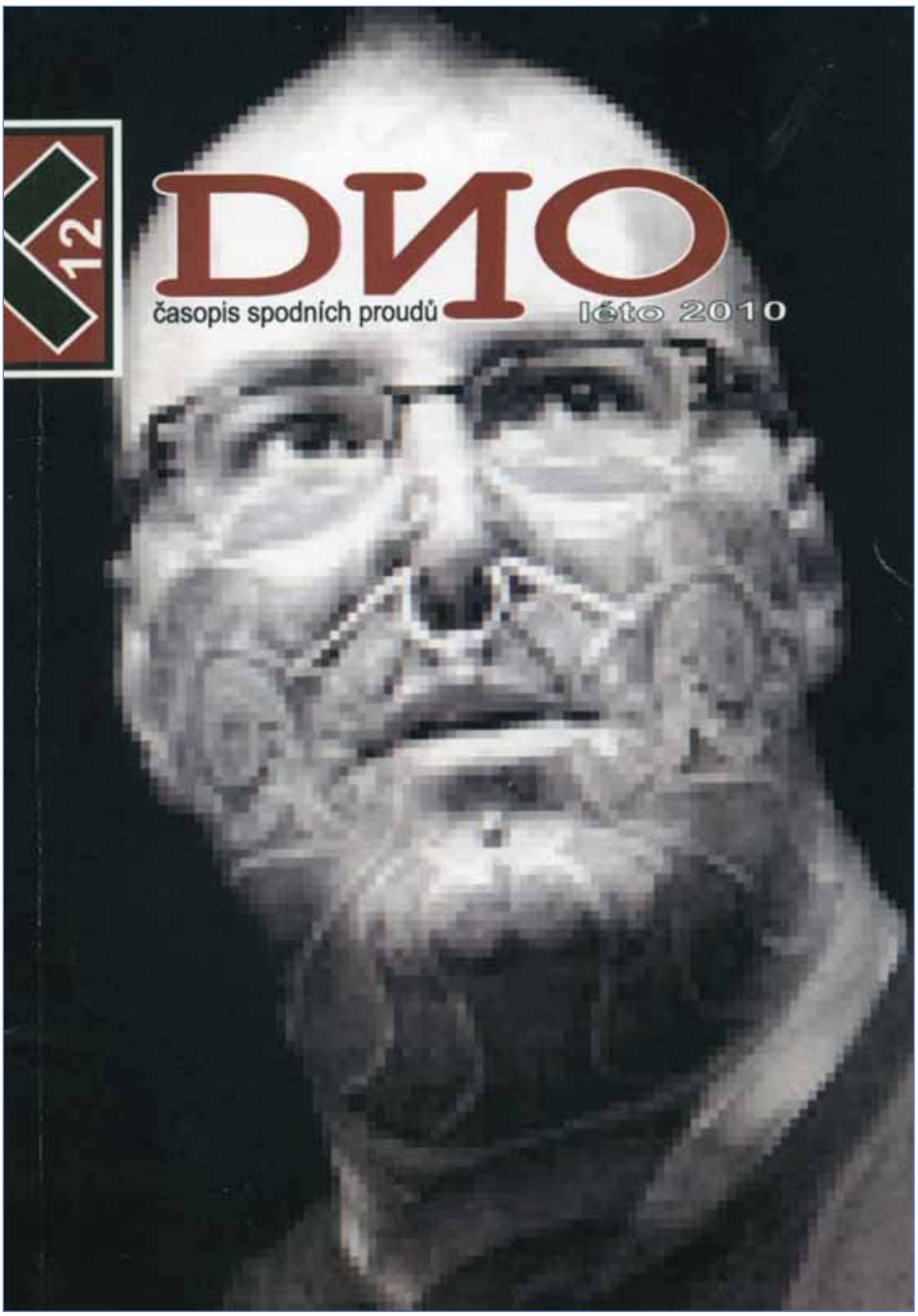

Že si nemám hrát na futurologa a že věci se bohudíky dějí jinak, než si myslím, že se budou dít. Nevím sice nic o distribuci, prodejnosti a rentabilitě, nicméně ve výsledku tohle nikdo neřeší. Že Fromek téměř zbankrotoval na vydání Joycova Odyssea, nic nemění na tom, že jsme byli jednou z prvních literatur, kde byl tento veledůležitý „kohoutek živé vody literární proměny“ nainstalován.

Taková inverze k Blesku, když to vynásobíte minus jedničkou, tak jde o stejný postup. Chci říci, že píše verše, ale ne poezii. Není to tam. Falešnej mesiáš protestující subkultury. Marných dálek volání.

Už jsem tu nedávno psal o novém pokusu vydávat časopis *Živel*. 31. číslo, které má přes 180 stran, asi definitivně dokázalo, že už jsem starej osel a ničemu nerozumím. Že si nemám hrát na futurologa a že věci se bohudíky dějí jinak, než si myslím, že se budou dít. Nevím sice nic o distribuci, prodejnosti a rentabilitě, nicméně ve výsledku tohle nikdo neřeší. Že Fromek téměř zbankrotoval na vydání Joycova *Odyssea*, nic nemění na tom, že jsme byli jednou z prvních literatur, kde byl tento veledůležitý „kohoutek živé vody literární proměny“ nainstalován.

I kdyby *Živel* zase skončil, ta tři vyšlá čísla stojí za to. V tom nejnovějším určitě rozhovory s Janem Saudkem, Pavlem Zajíčkem, Milanem Resslerem a Ivem Pospíšilem (ten pesimisticky prorokuje: *Jedině obrovské ohrožení nebo snad osobní utrpení může Čechy probudit. A ještě ani to není jisté.*). No a samozřejmě *Kompost*, recenzní rubrika (hudba, filmy, literatura), kde snad ani nejde o to, o čem se píše, ale jak se to píše. To je úplně specifická kategorie, jakési české recenzní sumo. Viz: *Český hiphopeři došli do pěkně smutný fáze. Tým kolem PSH se rekrutuje z Yardy Helešice a otevřený žumpy českýho popu, Romana Holýho. Já chápu, že to společný souznění s teploušským funkem a velká sbírka 80s pornáčů dělá s klukama svý, ale tohle je moc* (aut. peřina, PSH: Big Boss). Málokdy se zasměju při recenzi, ale tady z chichotání nevyjdu. A to navíc všechny ty funkový milence vůbec neposlouchám.

Ostatně soudím, že poslední dobou se tlemím čím dál tím víc, většinou o samotě. Musím se podívat, jestli to nemá nějaký název nebo aspoň číslo diagnózy.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Naše adresa je multimediální projekt zaměřený na hyperlokální zpravodajství. Zjednodušeně řečeno jde o kombinaci tištěných týdeníků a internetového zpravodajství, jehož hlavní charakteristikou je naprostá lokální blízkost ke čtenáři.

Adresa Naší adresy: **www.naseadresa.cz**.

Vydává PPF Média, a. s., známá jména zde figurující: Petr Šabata, Petr Zářecký, Roman Gallo, Jiří Závozda.

No, pěkná společnost, akorát nevím, co znamená to slovo hyperlokální. Jestli to není něco přisprostlého.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Neunavitelný časopis spodních proudů *DNO* se už zreprodukoval do dvanáctého čísla. Po letmém prolistování víte, že jeho slouhou je česnekový terorista a jehovista a futurista Luboš Vlach. Též básník a mudřec. Obálku tentokrát zdobí Pavel J. Hejátko. No, proč ne? Částí okrajových médií vyrobená literární hvězda. Ale všechna energie je vložena do prvního pohledu. Taková inverze k Blesku, když to vynásobíte minus jedničkou, tak jde o stejný postup. Chci říci, že píše verše, ale ne poezii. Není to tam. Falešnej mesiáš protestující subkultury. Marných dálek volání. Ale do vzorku k celkovému průzkumu stavu patří, proti tomu žádná. (Na internetových stránkách o sobě píše: „V pod-

vědomí veřejnosti je především jako dlouholetý redaktor…“ To by Freud koukal!)

Jako příloha tentokrát koncert SWANS z 2. 9. 1987 v Brně. Šest kousků totálního marastu s výčepním jménem Michael Gira. Pěkná nábližka do minulosti, až mě to dojalo.

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Konzervativismus je pěkná věc, ale ne při vydávání časopisů. Občas je třeba inovovat i za cenu rány vedle, kterou je podle dobře informovaných pesimistů téměř každá změna.

Brněnský *Rozrazil*, revue na provázku, otiskl v posledních číslech tři rozhovory Jana Gogoly ml. s popovými ikonami (jeho). S Jožo Rážem z Elánu, s Oldou Říhou z Katapultu a v čísle 33 s Haničkou Písničkou Zagorovou. Není to jen takové to vycpávkové a udržovací žvandy-žvandy, povídání vyšlo na 14 stran, a k tomu ještě navíc fotografie. Probíraly se mimo jiné texty, Písnička se hodně smála (*smích*).

Z: *(…) Vzhledem k tomu, že mluvím, jak mluvím, tak jsem se dostala do českého jazyka, což je krásné, to mě velmi těší. Vy jste slyšel někdy „Nedělej Zagorku!“?*

G: *Ano. Ale co to vlastně znamená?*

Z: *Nevím, ale pravděpodobně to souvisí s mojí prezentací. Vím, že to používají mladí lidé ve smyslu upejpání se, takové mazlivé. Což je dáno mojí vadou řeči, mýma sykavkama. (…)*

S Jožo Rážem z Elánu, s Oldou Říhou z Katapultu a v čísle 33 s Haničkou Písničkou Zagorovou. Není to jen takové to vycpávkové a udržovací žvandy-žvandy, povídání vyšlo na 14 stran, a k tomu ještě navíc fotografie. Probíraly se mimo jiné texty, Písnička se hodně smála (*smích*).

Lámal jsem si hlavu, zda se ještě někomu podařilo proniknout takto bezelstně do jazyka, ale na nikoho ze showbyznysu jsem nepřišel.

Mein Gott, na jednoho jsem úplně zapomněl…

Ale pojďme dál, ať nezabloudíme.

Z klasické hádanky, zda je lepší si vybrat život v minus třiceti pěti, nebo plus třiceti pěti stupních Celsia, vyhrává zatím K.O. systémem první varianta. Až budou strašné zimy, vyhraje zase varianta opačná. Pro konzervativce musí být takováhle změna názorů destabilizující…

Jakub Šofar

Královiny

Pozor na párající policii

Upoutávka k dokumentárnímu filmu Hon na Rozparovače z Camdenu: „Když jeden tulák najde v popelnici části různých lidských těl, policie zahájí jedno z největších párání v moderní historii.“

Sexuální polohy Jiřího Peňáse

Jeden Jiřímu Peňásovi slíbil, že si už nebude dělat legraci z jeho sexuálních zvláštností, neb už to vypadá obsesivně, ale nemůže si pomoci. Peňás totiž v Lidových novinách takto popsal fiktivní rozhovor ministra školství s arcibiskupem pražským o sexuální výchově na školách: „Pane arcibiskupe, souhlasíte s polohou 68?“ „Po druhém koncilu jsme usoudili, že ano, církev ale trvá na zákazu polohy 666, je zbytečně náročná a poněkud diabolická.“ Jeden se bavil, záhadou mu ovšem je, co ono Peňásovo číslo 68 znamená. Sex s dvojčaty? Muchlování se s ženou s nadměrným pozadím, která si na vás sedne? Noc s Jaromírem Jágrem? Peňás je zřejmě v erotických otázkách nepříliš vzdělán, jinak by poloze 69 nehledal souseda. Jeden se ovšem bojí, že možná je všechno jinak. Třeba existuje celá řada sexuálních kódů (96, Fd, Qp, iI, pI, pq), které by se církvi zdály mnohem víc diabolické než legendární 666. Nezbývá tedy než s napětím čekat na další Peňásovy metafory.

Mají přestát i výbuch poměrně silné trhaviny, tedy pokud je umístěna v něm. To bylo od dopraváků moc hezké gesto, kdybychom ovšem v pozdních večerních hodinách nevídali ony koše, jak přetékají odpadky. Stačí už pak jen na vrchol hromady položit kyblík od pochutin z fast foodu s výbušninou, a úspěch je zaručen. A příště si, milí teroristé, řekneme, jak snadné je u nás vyhodit do vzduchu ministerstvo...

Když ryby, tak čerstvé mražené

Letošní ročník tradičního francouzského trhu na pražské Kampě zpestří neočekávaná novinka. „Letos poprvé tu máme i čerstvé mražené mořské ryby dovezené přímo z Francie, takže návštěvníci se tu mohou cítit jako v opravdové provensálské venkovské tržnici," řekla za organizátory trhu Lucie Vašková. Jeden je mraženou čerstvostí tak ohromen, že málem úplně zapomněl na svou večeři – čerstvého tuňáka z konzervy.

Návod na teroristický útok na pražské metro

Jeden je okouzlen účinnými protiteroristickými opatřeními našich expertů. Kupříkladu pražský dopravní podnik slavnostně instaloval protiteroristické koše z Izraele, jeden bratru za 90 tisíc. Mají přestát i výbuch poměrně silné trhaviny, tedy pokud je umístěna v něm. To bylo od dopraváků moc hezké gesto, kdybychom ovšem v pozdních večerních hodinách nevídali ony koše, jak přetékají odpadky. Stačí už pak jen na vrchol hromady položit kyblík od pochutin z fast foodu s výbušninou, a úspěch je zaručen. A příště si, milí teroristé, řekneme, jak snadné je u nás vyhodit do vzduchu ministerstvo...

Jiří T. Král

Další glosy najdete na www.kral.bloguje.cz

Akumulace anekdot je zábavná, jejich žití nikoli

Letní četba knihy Jiřího Gruši ČESKO / Návod k použití přinesla mimo jiné téma Švejka. Minulé tři roky na Borech jsem měl možnost toto téma prožít naplno. Tak vo co go? Problém jedince a společenského systému. V době klidu akumulace anekdot, v době, kdy systém sahá po právech jedince, se to pak ale lehce překlopí, člověk se mimovolně stává účastníkem příhod, které jsou valným dílem děsivé, ale při svém vypsání v určitém smyslu komické, literární. Intaktní psychika Švejka: bez názoru, bez potřeby něco svými silami změnit. Rolling stone, kulička v pinballu.

Je Švejk českou obdobou Mony Lisy, enigmatickým objektem, jehož interpretace hovoří více o psychickém rozpoložení vykladače než o něm samotném? Oddělení se od okolí, současně snad náznaky solidarity s lidmi v podobně ponízeném postavení. Nic nestaví, lehce bruslí po povrchu světa, kde v dané době ani nemůže nic jiného, ve válce stavět nelze.

Česká televize vysílala 10. července hodinový dokument Procesí dychtivých slov o historii časopisu Host. Dokument vznikl v ČT Brno už před osmi lety. Hovoří tam spřátelené hlasy, je to edukativní počin a současně vlastně propagace časopisu pro jeho největší sponzory, kterými jsou stát, ministerstvo kultury a regionální orgány místní samosprávy. Na dokumentární rovině běží příběh čtyř podob literárního časopisu v Brně. Host ve 20. letech 20. století byl časopisem skupinovým, názorově vyhraněným vůči jiným literárním proudům. Časopis v šedesátých letech vidíme opět jako skupinový

trati

Připadá mi, že současný Host dnes žije z této orientace na osvětu. Redakci řídí Miroslav Balaštík, který se v různých anketách označuje jako „literární kritik“, avšak svá stanoviska na stránkách Hostu nemá potřebu nijak podrobněji definovat. Kriticky se vyslovuje jen zřídka a v podstatě jen z kariérní povinnosti vysokoškolského pedagoga. Ani ostatní redaktoři dnešního Hosta své názory čtenářům svého periodika nesvěřují. Je to vlastně taková švejkovská tribuna, kde hlubší myšlení redakce zůstává čtenáři utajeno

projekt s vymezeným názorem, nesený elitou autorů se zaujetím až spikleneckým, časopis hledající metafory odporu proti tehdejší moci. V samizdatových sbornících značky Host ze sklonku normalizace pak jasně definovaná reflexe soudobé kultury ustoupila potřebě přinášet informace, vzhledem k tehdejší cenzuře jinak nedostupné.

Připadá mi, že současný Host dnes žije z této orientace na osvětu. Redakci řídí Miroslav Balaštík, který se v různých anketách označuje jako „literární kritik“, avšak svá stanoviska na stránkách Hostu nemá potřebu nijak podrobněji definovat. Kriticky se vyslovuje jen zřídka a v podstatě jen z kariérní povinnosti vysokoškolského pedagoga. Ani ostatní redaktoři dnešního Hosta své názory čtenářům svého periodika nesvěřují. Je to vlastně taková švejkovská tribuna, kde hlubší myšlení redakce zůstává čtenáři utajeno.

Úsilí, které sebe samo nereflektuje, dosti často končí u otázky: Co je pro koho výhodné? Možná to odpovídá době, kde politické ideje nahradily ekonomické zájmy. Pojmy jako pravda, spravedlnost, hodnota se sice věčně neobejdou bez kritické reflexe, ale jejich promýšlení je vskutku pracné. A co když po něm ani není poptávka? Při sledování mediálního mainstreamu a nejrůznějších diskusí nelze nedospět k názoru, že podobná témata jsou většině lidí celkem volná, převažují názory, že ani ten socialismus nebyl tak špatný, jelikož si člověk sice nežil jako na Západě, ale v roce 1988 to přece byl daleko pohodlnější život než v roce 1948, vývoj nezastavíš, politika byla a je svinská věc.

Může být literární časopis s kritikou jen na oko právě tím, co si takové auditorium žádá? Nakolik je prodejně úspěšný, nevíme, přesná čísla prodejů a nákladů znát nesmíme. Navíc v sítech velkých kritiků minulosti mnohé osobnosti a exkluzivity propadly, jako by byly pro své současníky neviditelné. Má třeba Mirek Balaštík právě takovou obavu, je to důvod, který mu v psaní překáží? Spíše si myslím, také ten dokument to naznačil, že lidé, kteří značku Host získali, nebo spíše se k ní přihlásili, jak to v oněch divokých 90. letech bývalo běžné, se k ní do-

Dnešek je jiný, než byly předchozí etapy, ve kterých brněnská revue vycházela. Z politiky zmizely diktátorské figury, budovatelské koncepty, revoluční vize. Ačkoliv člověk stále kdesi uvnitř hledá, jak by vymezil své postavení v soudobé společnosti, pro literární časopis typu současného brněnského Hosta reflexe takového úsilí zjevně není nosným tématem. Návody, co a jak je třeba dělat, vystřídal neurčitý pojem obecné shody na základních věcech a neurčité přání, aby tak nějak bylo i dál. Ústřední téma vystřídala sborníkovitost, tematičnost. Zaměřit se jedním směrem by znamenalo mnohé autory a čtenáře vyloučit, a to by byla škoda. Není jich až tolik. Je jich vlastně čím dál míň. A všechny anekdoty se mohou někdy hodit.

stali jaksi předčasně, že do své role jaksi teprve dorůstají.

Švejk po dvaceti letech – vysedával by stále jen po hospodách, sbíral anekdoty, žvanil a tlachal bez zábran?

Dnešek je jiný, než byly předchozí etapy, ve kterých brněnská revue vycházela. Z politiky zmizely diktátorské figury, budovatelské koncepty, revoluční vize. Ačkoliv člověk stále kdesi uvnitř hledá, jak by vymezil své postavení v soudobé společnosti, pro literární časopis typu současného brněnského Hosta reflexe takového úsilí zjevně není nosným tématem. Návody, co a jak je třeba dělat, vystřídal neurčitý pojem obecné shody na základních věcech a neurčité přání, aby tak nějak bylo i dál. Ústřední téma vystřídala sborníkovitost, tematičnost. Zaměřit se jedním směrem by znamenalo mnohé autory a čtenáře vyloučit, a to by byla škoda. Není jich až tolik. Je jich vlastně čím dál míň. A všechny anekdoty se mohou někdy hodit.

* * *

Osamělý hlas
polského kněze
mezi Skomelnem, Kařezem a Břasy

Vyřezaná křížová cesta
pustá návrší
Remízy, návsi

Jak se sem dostal?
Jak jsem se sem dostal?

Stojím za starými
v kapli s malým počtem lavic

Má milá, teď v listopadu
uvízl jsem v kabině
stroje firmy Osud a spol.
který řídí autopilot
s kursem na cíl: samota

(podzim 2006)

Polsko v Hostu, Souvislostech a Prostoru

Po květnovém veletrhu Svět knihy jsem si dokoupil časopisy, které v poslední době přinesly téma Polska a polské literatury. Tematické bloky pro Host, Souvislosti a revui Prostor připravil Maciej Ruczaj z Polského institutu v Praze, který navíc pro brněnské CDK editoval sborník esejistického myšlení Návrat člověka bez vlastností a společně s Maciejem Szymanowským také antologii současného polského politického myšlení nazvanou Pravým okem.

Host č. 4/2010 v rámci bloku Světová literatura věnoval Polsku zhruba třicet stránek. Redakce téma nijak podstatněji nereflektuje, blok působí dojmem, že se jedná o náhodně sesbírané materiály, které přistály v Brně na stole a ocitly se v časopise, aniž bychom se od redakce dozvěděli proč. Je to postup pro Host charakteristický, domnívám se, že člověk pracující takovým způsobem by snad ani neměl být nazýván postaru redaktorem, ale po novu: řadičem, jelikož příspěvky již nijak nezpracovává, ale pouze řadí tam, kde mu zrovna vyjde místo.

Vztah české a polské literatury v posledních desetiletích v Hostu reflektuje Bogusław Bakuła. Domácí polonisty zastupuje Lenka Vítová, která redakci poskytla rozhovor se zajímavým překladatelem Piotrem Godłewským (1929). Blok doplňuje několik překladů současné polské prózy a poezie. Obdobně „na klíč" mohla být redakci dodána prezentace jakékoliv jiné národní literatury a v podstatě by efekt byl asi stejný. Poněkud promarněná příležitost. Přitom nelze říct, že by v okolí redakce Hosta nikdo neměl právě k Polsku nějaký osobnější vztah.

Polský blok se objevil také v Souvislostech 1/2010. Tam je téma zpracováno na větší ploše a živěji. Rozhovor s Krzysztofem Koehlerem, který připravili Jaroslav Šubrt a Miloš Doležal, rekapituluje zkušenost tohoto dnes sedmačtyřicetiletého básníka s jeho vstupem na soudobou mediální a publikační scénu, přináší mimo jiné téma dialogu literárních generací, téma postavení básníka ve světě nových médií. Je to příspěvek daleko osobnější, než co se píše k tématu Polska v Hostu. Cestopisná črta Miloše Doležala Pod bílým orlem (Praha–Krakov–Varšava–Krakov–Praha) svědčí o schopnosti současnou situaci polské kultury reflektovat a vnímat.

Revue Prostor věnovala Polsku celé závěrečné číslo loňského ročníku (84/2009), jedná se vlastně o společné číslo revue Prostor a polské revue Arcana (www.arcana.pl). Podobně jako v Souvislostech také zde najdeme příspěvky, které k Polsku píší členové redakce nebo její blízcí spolupracovníci. Těžištěm jsou eseje, komentáře a reflexe společných témat, zmínil bych například text Michała Łuczewského Je možné být Polákem a zároveň evropským konzervativcem?, případně rozhovor s Maciejem Urbanowským nazvaný Polská literatura je bohatá, ale stále trpí postkomunistickým syndromem... Texty mají vnitřní náboj, vyjadřují názor, inspirují k diskusi, nutí k zaujetí postoje. Najdeme tady recenzi knihy Gottland, tj. polských reportáží o Česku, vedle reflexi divadelního kusu Małgorzaty Sikorské-Miszczukové Ztracené Československo. Dialog reflexí Polska v Česku a Česka v Polsku v revui Prostor probíhá ze zmíněných periodik asi nejvýrazněji.

Kauza Lexikon

Revolver Revue 79 otiskla shrnující blok materiálů ke kauze Lexikon české literatury. V únoru jsem se připojil k polemice u článku Jiřího Brabce O nezávislost vědy na webu čtrnáctideníku A2, v Revolver Revue je i toto zaznamenáno.

Daný spor chápu jako konflikt mezi autory a manažery. Uznávám odvahu osobností, které vidím na straně bývalých redaktorů Lexikonu české literatury, jít pracovat do institucí typu Ústav české literatury, kde sedá prach na to, co ještě ani napsáno nebylo.

Problém vidím v tom, že v těchto institucích je tvůrčí redukováno a nahrazováno schematickým. Jako švejkovský časopis odsekává a odškrtává jedno téma za druhým, aby pak mohl před komisí ministerstva kultury hlásit své „splněno", tak se na akademickém ústavu především „plní úkoly". Vůbec nejlepší pak je, když o tom, zda je úkol splněn, rozhoduje ta která instituce sama. Pak si nenápadně na sebe deleguje i právo rozhodovat, zda je ten který úkol splněn dobře, a to je ta nenápadná široká cesta, ne-li přímo do pekel, pak ke zmetkům určitě. Skuteční mistři svého oboru si zadávají úkoly takovým způsobem, aby jejich splnění nikdo zvenčí kontrolovat ani nemohl. A k něčemu podobnému tady, zdá se, došlo.

Zdeněk Mitáček

To je pořád nějakýho veršování

Přijde mladá dívka, měsíčná bleď zdobí ji líc, do knihkupectví a ptá se obsluhujícího uhrovitého mladíka, ze kterého ještě nevyšla regulérní cestou genetická informace, zda by jí mohl doporučit nějakou novou sbírku poezie. Mladík, zasažen Erotovou střelou, vybere z police několik knih a nepřestává patřit na dívku. Občas stočí svůj pohled na tituly knih, ale žádný mu nepřipadá dost dobrý pro tuto výjimečnou chvíli. Až nakonec mu zůstává v ruce sbírka *Vrstvy* od Ladislava Nebeského. Ano, to je jméno, které se hodí pro TEĎ a TADY. Dívka za knihu poděkuje, zaplatí, odchází, knižní kadet stojí jak menhir a hledí k východu z prodejny. Dívka však žádné vznikající dusno nezachytila, knihkupec pro ni byl jen zprostředkovatelem cesty k její nejoblíbenější činnosti, k veršované četbě. Proto hned na ulici lačně otevírá knihu a hledá ty správné tóny, jejichž četbou bude její duše plesat a srdce se vzpínat v divoké, neuchopitelné extázi. Však běda, co to, v knize není žádný anděl, křídla, srdce, tenata, měsíc, hvězdy, nýbrž jakési divné diagramy a shluky písmen, něco mezi genetikou a kryptografií. Vrací se zpět do knihkupectví. Chlapec je překvapen, jeho prosby byly vyslyšeny, došlo k té milostiplné chemické svatbě, jsou si souzeni. Jenže jeho víla cosi rozčileně vykládá. „Co jste mi to prodal? Ani to nedokážu pojmenovat? Jste snad pitomej? Chtěla jsem poezii, básně, verše. Víte vůbec, co to je?“

Dívka však žádné vznikající dusno nezachytila, knihkupec pro ni byl jen zprostředkovatelem cesty k její nejoblíbenější činnosti, k veršované četbě.

zrcadlo lži

uodvarp ej kapo
opak je pravdou
uodvarp ej kapo
opak je pravdou
uodvarp ej kapo
opak je pravdou

Chlapec ničemu nerozumí, nenadálé štěstí je zase pryč, a ještě k tomu bude muset složitě manipulovat s pokladním dokladem, protože ta, co měla být jeho paní, chce vrátit peníze.

Tak tohle se sice nestalo, ale modelově by to mohlo fungovat. Experimentální poezie Ladislava Nebeského už dávno překonala hranice krásné literatury a k jejímu „pochopení“ jsou třeba úplně jiné mozkové sektory. Autor (1937) je matematik a na Filozofické fakultě UK se zabýval matematickými modely v lingvistice a teoriemi grafů. Od šedesátých let patří k představitelům české experimentální poezie. V poslední době vydal v nakladatelství Dybbuk knihy *Bílá místa* (2006), *Za hranice stránek* (2008) a *Vrstvy* (2010). V té poslední ve čtyřech kapitolách chronologicky představuje svoji tvorbu, od období 1964–1972 až po tvorbu nejnovější. O binární básni na začátku druhé kapitoly píše: *Binární báseň je jakousi maškarádou slov. Autor slovům nasazuje binární masky, které pro ně na základě vlastního rozhodnutí vybírá. Obsahuje-li binární báseň alespoň dvě slova, tak masky, které jsou slovům nasazeny, předvádějí nějaké vztahy mezi jejich významy; může jít o vztahy, které jsou souhlasně přijímány, stejně jako o překvapivé vztahy, které třeba vzbuzují pochyby či nesouhlas.*

Kdyby se velmocenský status států měřil podle experimentální poezie, pak by Česká republika byla neopomenutelným světovým hráčem, především na přelomu šedesátých a sedmdesátých let hrála roli centra této „jiné poezie“. Pro strážce máchovské svatyně (a nejsou to jen staříci, možná většinou naopak mladší ročníky) to je zcela marginální oblast české literatury, spíše takový kabinet výstředností. Ale Nebeský posunuje „něco“ dál; pro většinu z nás je to opravdu nepojmenovatelné konání.

Ale souvislosti se často objeví v nejméně očekávané chvíli a mnoho nepochopeného je náhle zcela pochopitelné.

Odvozuji:
pocho pitelné
Chopok pytel
pokochatel
pachatel
chateau
šatovka
nechápat...

Jakub Šofar

Experimentální poezie Ladislava Nebeského už dávno překonala hranice krásné literatury a k jejímu „pochopení“ jsou třeba úplně jiné mozkové sektory.

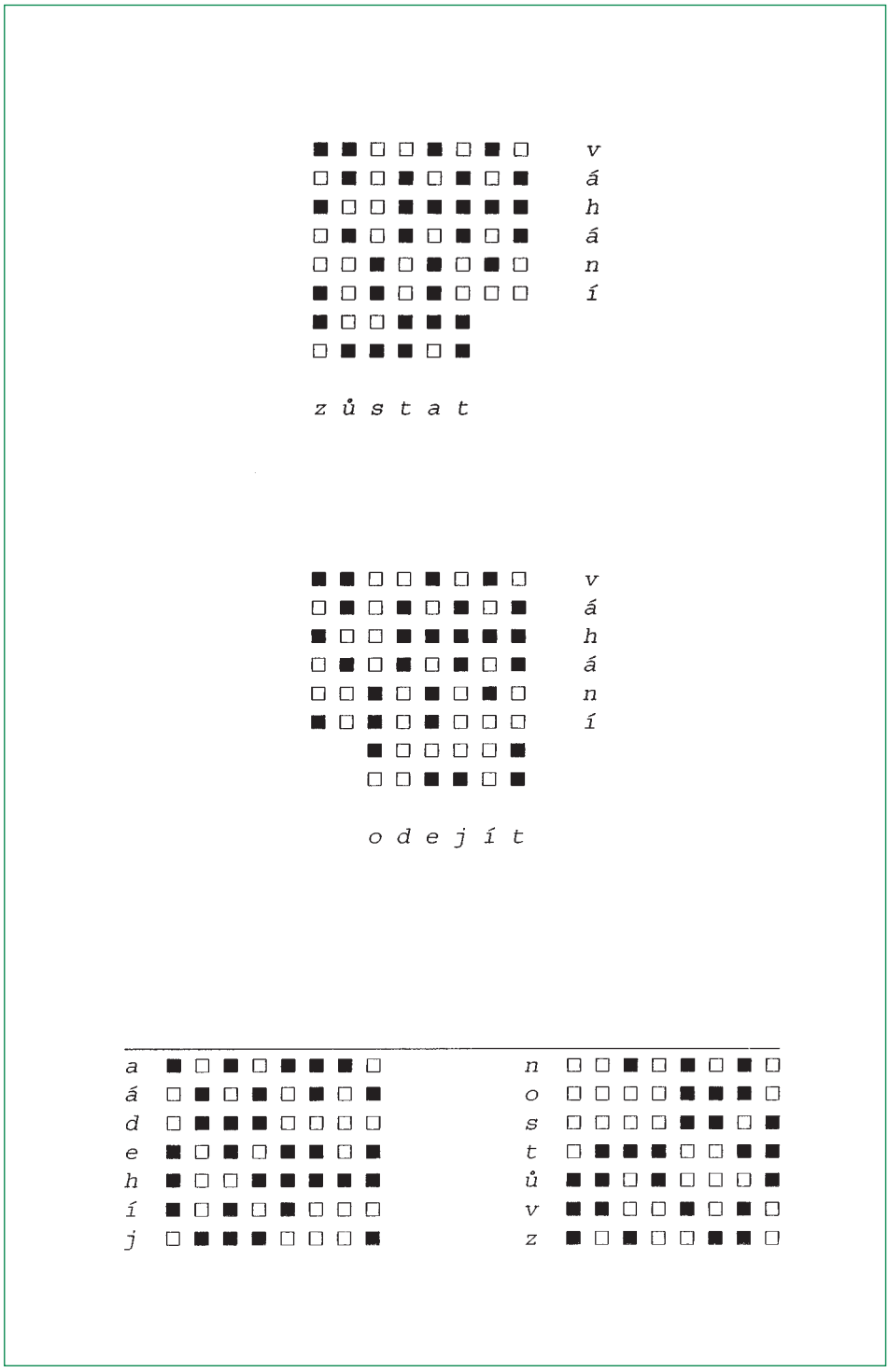

Recenze

Magnesia Litera za scénář k seriálu

Když dostala Petra Soukupová cenu Magnesia Litera za knihu roku, můžeme ji příště udělit třeba manuálu na opravdu škodovek. Její kniha Zmizet totiž žádnou literaturou není, jsou to scénáře k nijak oslnivým filmovým povídkám.

Petra Soukupová asi v dětství ráda sledovala filmy jako Metráček a Indiáni z Větrova, ve věku pozdějším si k tomu přidala četbu raných Páralových románů. Prostě Metráček s depresí, na rozdíl od Párala ale ořezaný od všeho skutečného. Ta kniha je totiž plošší než plochá noha. Zřejmě je to dáno tím, že se s autorkou knihy v mládí asi nikdo nekamarádil, takže měla dost času na vymýšlení pubertálních příběhů (námět titulní povídky už prý měla v hlavě ve 14 letech). Celá kniha kvůli tomu působí, jako by si dramatické situace vymýšlela přechytračená mladá dívka než zralá spisovatelka.

Podivné bezčasí

Kniha Zmizet je sestavena ze tří povídek – ústředními vypravěči dvou z nich jsou malí chlapci, u třetí je vyprávění rozloženo do vzpomínek více lidí, už dospělých. Všechny události se odehrávají v jakémsi bezčasí velmi silně připomínajícím sedmdesátá o osmdesátá léta, jen podle náznaků v textu a doprovodných ilustracích si můžeme domyslet, že jde o aktuální současnost. Soukupové kniha ovšem i kvůli této podivně strnulé atmosféře působí tak, jako by ji psal autista, který svět kolem sebe nevnímá adekvátně.

Když kupříkladu jedna z matek dostane od otce svého dítěte po letech nezájmu deset tisíc korun v obálce, začne plánovat dovolenou se dvěma potomky: „Pojedou k moři. Na čtrnáct dní. Nebo celej měsíc někam k vodě tady.“ Za tu cenu by tam ovšem museli všichni dojet stopem, což se zjevně nechystají. Kdyby ale měl čtenář pochybnost jen nad jedním faktem – takových údajů, které prozrazují, že se autorka orientuje spíše ve snění než v realitě, je však v knize velmi mnoho. (Kupříkladu žena z jedné povídky je odsuzována za to, že chodí se starcem, ačkoliv tomu může být podle všech souvislostí sotva pár roků přes čtyřicet.)

Nic než klišé

Povídky v knize mají dosti bezútěšnou atmosféru, což je ovšem spíše než autorčiným záměrem dáno tím, že jejich intelektuální potenciál nepřesahuje rámec běžného seriálu. V textu Zmizel Soukupová toho na jednu rodinu naloží tolik, že si připadáte jako v nějakém béčkovém dojáku: nejprve jeden syn přijde při bouračce o nohu a pak druhý beze stopy zmizí (a aby to bylo ještě bezútěšnější, tak se od kolébky nemají rádi, což autorka nepřesvědčivě zdůvodňuje tím, že jeden je maminčin a druhý otcův mazánek).

Ještě horší ovšem je, že děj povídek odehrává v klišovitých kulisách, což je zvláště patrné v té druhé nazvaná Na krátko: když si na syna po dlouhých letech vzpomene jeho otec, musí to být milovník alkoholu, fotbalový fanoušek s knírem a delšími vlasy, který samozřejmě nenosí slipy, ale trenky, a jeho obvyklou stravou jsou párky a lančmít. Takový hrdina se bez výhrad hodí do seriálu Ulice, v literatuře však působí jako směšná karikatura. Právě zmíněné dvě povídky vyprávějí malí chlapci, Soukupová k nim ale přistupuje stejně autisticky, jako když líčí prostředí. Výsled-

kem je, že při jejich monolozích máte pocit, že k vám mluví dospívající puberťák Holden Caulfield z Kdo chytá v žitě, ačkoliv je jednomu z vypravěčů teprve jedenáct. Ani přes dětskou psychologii zkrátka Soukupová není žádný lumen.

Parním válcem pro slzy

V poslední povídce Věneček Soukupová líčí příběh dvou sester, kterým zemře matka. Ale ne tak nějak obyčejně třeba na nemoc, ale pěkně dramaticky – na železničním přejezdu, aby se to zřejmě dobře točilo. A pak se příběhy obou dcer na dlouhých dvacet let rozdělí, každá z nich má totiž jiného otce (ale po letech zjišťují, že to možná tak není). Už ani nelze říci, že Soukupová tlačí na pilu, ona si totiž pro slzy dojetí hodlá dojet parním válcem.

A stejně jako v ostatních povídkách, i zde autorka motivuje jednání svých postav jen jedním pocitem – v tomto případě nenávistí dvou sester – což je možná působivé v televizním seriálu, ale nutně to lidský život nesnesitelně zplošťuje. Asi tak, jako by celé něčí chování šlo vysvětlit pouze tím, že je třeba tlustý. Soukupová pracuje v týmů scénáristů vytvářejících seriál Comeback. Nutno říci, že by se na takovou práci v zábavním průmyslu měla soustředit, na vážné texty totiž (zatím?) nemá myšlenkovou kapacitu.

Jaromír Trpký

Červená knihovna

Harukiho Murakamiho

Na literárním nebi sem tam zazáří opravdové hvězdy. Vybudují si takové postavení, že každou jejich novou knihu nekriticky přijímáme. Jenže pak si ve svém nadšení nevšimneme, že se dílo oné hvězdy zčásti skládá ze sladkobolných románů. Jedním z nich je i Sputnik, má láska od Harukiho Murakamiho.

Haruki Murakami je vzácný jev: jeho romány ctí jak běžní čtenáři, tak literární kritici. Postavil japonskou literaturu na světovou úroveň mimo jiné tím, že jeho romány z velké části popírají zemi svého původu – nebýt jmen a měst, mohli bychom si myslet, že je napsal Angličan či Američan (ne náhodou je kupříkladu hrdina románu Norské dřevo přirovnáván k hlavní postavě Salingerova Kdo chytá v žitě). České intelektuály oslnil knihou Kafka na pobřeží, která vypráví o putováních patnáctiletého mladíka a starého muže, které lze vykládat jako hledání vlastní identity. Větší čtenářské oblibě se ale těší jeho intelektuálně přístupnější romány, jako je právě Sputnik, má láska. Autor v nich svá témata rozvařuje do podoby přijatelné pro všechny.

Děj Sputniku je tak jednoduchý, že se až divíte, kolik stránek má. Murakami vzal nápady, které už dříve použil, a znovu je recykloval (jeho obdivovatelé hovoří o tom, že je jako hudebník, v jehož skladbách zaznívají variace povědomě znějících témat). Vypravěč K. se vždy cítil sám, dokud nepoznal dívku. Navážou spolu určitý vztah, Fialku ovšem nepřitahuje a zamiluje se do starší ženy Mjú. Ta je ovšem neschopná citového a sexuálního vztahu, a když to Fialka zjistí, odejde jednoho dne z vily na řeckém ostrově, kde spolu obě ženy tráví dovolenou, a už ji nikdy nikdo nenajde.

Manipulace za dokonalou slupkou

Murakami často pracuje s motivem tajemství. Ve Sputniku jsou takovým tajemstvím zmizení hrdinovy lásky Fialky a neschopnost druhé hrdinky Mjú stát se po dávném sexuálním traumatu plným člověkem schopným normálních vztahů. Když se jimi Murakami zabývá, máte vše před sebou jako na dlani, jako byste sledovali film: natočený nějakým nezávislým režisérem, který ovšem někde v hloubi duše obdivuje film Titanik (pěkná filmová scéna bude třeba následující věta: „Když je člověk sám, je to podobný pocit, jako by za deštivého večera stál u ústí velké řeky a jen se donekonečna díval, jak se ty spousty vod vlévají bez ustání do moře.“). Murakamiho tajemství nás nemají zneklidnit a klást před nás nějaké závažné otázky – poskytují pouze lákavé téma pro odpolední debatu v kavárně u moučníku.

Murakamimu se nedá upřít řemeslná zdatnost – je romanopiscem, který se poučil u mnohých slavných jmen a dokáže použít už jednou prověřené postupy (ačkoliv právě ve Sputniku můžeme mít jisté po-

chybnosti: proč kupříkladu hlavní hrdinové chvíli uvažují jako intelektuálové a chvíli jako žáci základní třídy?). Otázka ale je, zda nám to jako čtenářům má stačit: za dokonalou slupkou se totiž skrývá pěkná dávka manipulace. Autoři jako Murakami (nebo náš Milan Kundera) nám totiž nabízejí vpravdě ďábelské pokušení: uděláme z vás intelektuály, když se vzdáte vlastního uvažování.

Chcete být milionářem?

Romány – jako je Sputnik, má láska – nám totiž dávají pocit, že jsme o něco moudřejší, než ve skutečnosti jsme. Jejich vypravěč je o ždibínek chytřejší my, ale vždy jen o takový kousek, abychom se necítili jako hlupáci – naopak máme pocit, že vlastně odhaluje naše myšlenky, které jsme pouze do té chvíle neuměli formulovat. „Jaký je rozdíl mezi znakem a symbolem," zní jeden z ústředních motivů knihy, a když nám jej poněkud banálně popíše, hned se plácneme do čela stejně jako při televizní soutěži „Chcete být milionářem?".

Murakami nás povznáší nad ostatní, kteří jsou schopni číst leda detektivky či románky Rosamunde Pilcher. Dostaneme se ovšem tak vysoko, že ztratíme potřebu zabývat se tématy, která nás přesahují a která nás skutečně mohou v naší životní cestě posunout smysluplným směrem. Taková literatura vlastně v posledku není o nic hodnotnější než červená knihovna. U obojího si pustíme desku s populární muzikou, uvelebíme se v křesle a necháme se unášet sladkou představou, že o životě už víme úplně vše.

Jaromír Trpký

Roztomilý film o ničem

Kuky se vrací je film pro hodně hloupé děti, kterým ke spokojenosti stačí, že se na plátně cosi hýbe. Nebo pro dospělé, kteří používají slova jako roztomiloučký, lidičky, žůžo a věří, že na sebe v tomhle „krásňoučkým" světě musejí být lidé „houdňoučký".

V dětství jsem nenáviděl Hermínu Týrlovou. Chtěl jsem vidět Jen počkej, zajíci nebo aspoň Bolka a Lolka, ale pásmo dětských filmů vždycky místo toho ovládl nějaký ten obživlý kapesník či šicí potřeby. Teď ale tak nějak cítím, že bych se Týrlové měl omluvit: její filmy s podivnými hrdiny trvaly vždycky zhruba osm minut, pětadevadesátiminutovou stopáží, kterou se chlubí Kuky se vrací, by děti netrápila, neb je asi na rozdíl od režiséra Jana Svěráka asi vážně měla ráda.

Cesty tam a zase zpátky

V recenzi se má vždycky lehce převyprávět děj, aby si ji užil i člověk, který daný film neviděl. V tomto případě je to ale nemožné: film Kuky se vrací vlastně žádný pořádný děj nemá. Klukovi se ztratí červený plyšový medvídek, který na skládce obživne, uteče do lesa, kde pozná jakési přírodní bytosti a s jednou z nich – kapitánem Hergotem – jezdí přírodním autem tam a zase zpátky a tam a zase zpátky a tam a zase zpátky. Asi má jít o nějaký boj dobra se zlem, ale těžko říci – děj má asi takovou konzistenci jako stolice novorozeněte a Týrlové by vystačil přesně na jejích obvyklých osm minut.

Zběsilé honičky po lese jsou dány tím, že Hergotovu pozici vůdce lesa chce uchvátit syn jeho zlého předchůdce Anuška a že Kukyho – stejně jako ostatní odpadky z lesa – chtějí odvézt zpátky na skládku její strážci, což jsou pro změnu bytosti z plastových lahví a igelitu. Jan Svěrák by rád rozvinul jakési antirasistické podobenství o tom, že každý jsme nějaký a nikdo nás nemá právo nějak segregovat (což chtějí plastoví mužíčci udělat Kukymu), jenže moc nad svým nápadem nepřemýšlel. Přesvědčit diváka, že svinstvo a odpadky do lesa patří, protože z nich mají lesní bůžkové prospěch (a jak se nakonec ukáže, někteří jsou částečně z odpadu), je totiž nadlidský úkol. Není divu, že pak Svěrákovo podobenství nefunguje: na sedačce v kině se prostě ošíváte při pomyšlení, že les chrání bytosti, které ve skutečnosti mají na zadku značku „made in China". Navíc jsou zlé postavy ve filmu spíše trumberové než skutečná hrozba. Prožít nějaké větší emoce než „tý žova" u některých akčních scének je pro soudné dítě (nemluvě o dospělém) více než obtížné.

Prkenný děd a vnuk

Část filmu je hraná a popisuje rodinu kluka, kterému medvídek patřil (Kukyho příběh je podle všeho výplodem jeho fantazie). Ve filmu je tato linie pouze proto, aby mohla ukázat značku řetězce supermarketů, který film finančně podpořil, a prostorné

auto chlapcova otce. A aby Svěrák svou reklamní vložku nějak ospravedlnil, přivede v závěru na scénu bezdomovce, který se v chlapcově mysli stane kapitánem Hergotem. Morální kýč tu dojde k vyvrcholení: nejkladnější hrdina se nachází mezi těmi neubožejšími lidmi, kteří se upíjejí laciným vínem zřejmě proto, že nesnesou svojí vlastní dobrotu.

Zvláštní kapitolou jsou herecké výkony – potíž je, že nejméně stravitelné jsou hlasy dvou hlavních hrdinů: syna Jana Svěráka Ondřeje (ten hraje i v realistické části filmu) a jeho otce Zdeňka, kteří mluví Kukyho a Hergota. Bez jakéhokoliv vzrušení tu vlastně plynou dialogy malého kluka a jeho dosti mentorského děda, z jehož moralizování se vám po chvíli začnou kroutit prsty na nohou. Jako by se na scénu vrátil Oldřich Lavička (ten, co svým dětem vysvětluje každou prkotinu a považuje záchod za sklad mouky dvounulky) z filmu na Samotě u lesa, ale podaný bez jakékoliv ironie. A nesoudnost Jana Svěráka se ještě mnohem více odhaluje u Ondřeje, který ve filmu vůbec neměl účinkovat: pokud je nějaké dítě úplně prkenné, a ještě si trochu šlape na jazyk, má si hrát venku s ostatními dětmi na schovávanou.

Bez jakéhokoliv vzrušení tu vlastně plynou dialogy malého kluka a jeho dosti mentorského děda, z jehož moralizování se vám po chvíli začnou kroutit prsty na nohou. Jako by se na scénu vrátil Oldřich Lavička (ten, co svým dětem vysvětluje každou prkotinu a považuje záchod za sklad mouky dvounulky) z filmu na Samotě u lesa, ale podaný bez jakékoliv ironie.

Vizuální nápady nejsou všechno

Kuky se vrací má za sebou pozoruhodné peripetie. Původně měl být projektem výtvarníka Františka Skály (ostatně tvůrci filmu zjevnou inspiraci jeho výtvarným dílem úplně neskrývají, jen by se k ní mohli přiznat trochu více). Těžko říci, jak by celý film dopadl, kdyby se Skála se Svěrákem dohodli, paradoxně to ovšem vypadá, jako by celý film byl spíše dílem výtvarníka než filmaře. Výtvarníka, který spoléhá na to, že jeho vizuální nápady jsou natolik strhující, že se nikdo nebude ptát na smysl toho všeho. Ale možná by opravdový výtvarník udělal lepší film: přemýšlel by totiž nad tím, jaký má mít svět, do něhož svého hrdinu vysílá, vlastně zákonitosti. Ale kdyby byly na stromech ryby, nemusely by být rybníky, takže takto nám Svěrák prostě naservíroval roztomilý film bez jakéhokoliv obsahu.

Jaromír Trpký

Zkrácená verze tohoto textu vyšla v časopise ČILICHILI

Tři dny s Divadlem evropských regionů

Příchod léta a hřejivého slunce, které intenzivně žhaví pražský asfalt, nutí člověka porozhlédnout se jinde a skrýt se před ruchem a nesnesitelným žárem rozpáleného velkoměsta. Začátek července signalizuje začínající prázdniny, a i přesto, že již nejsem školou povinná a volný červenec i srpen jsou dávnou minulostí, nenechám si ujít příležitost strávit pár příjemných chvil na festivalech, k jejichž erupci v předvečer prázdnin i v jejich průběhu dochází.

Letos jsem využila příležitosti podívat se na proslulý a všemi oblíbený mezinárodní festival Divadlo evropských regionů, který se již pošestnácté konal v Hradci Králové pod záštitou tamějšího Klicperova divadla. Na hradecký festival jsem zavítala letos poprvé, ale přijížděla jsem s velkým očekáváním, neb ohlasy týkající se hradeckého festivalu jsou ve většině případu pozitivní.

Trojka je šťastné číslo, rozhodla jsem se tedy prožít tři slunné divadelní dny v malebném Hradci Králové a trochu zmapovat dramaturgickou linii letošního festivalového ročníku.

Vždy jsem si myslela, že velkým tahounem budou zahraniční inscenace. Překvapil mě však opak. Diváky většinou lákají české produkce a neméně i „open air“ program. V programu se objevila jména jako finské Městské divadlo Kuopio s inscenací Léto v Laponsku, kterou pohostinsky režíroval Jiří Havelka, nebo ruské Divadla U mostu z Permu, jež přivezlo inscenaci Mrzák Inishmaanský v režii slavného Sergeje Fedotova. Ve festivalových kuloárech se proslýchalo, že Fedotovovy režie ztrácejí na osobitosti i přitažlivosti a více se uchylují k realistické stylizaci. Představení inscenace Mrzák Inishmaanský bylo na festivalu navíc provázeno nemilou technickou nesrovnalostí – čtecí zařízení bylo umístěno za osvětlením, tudíž nebylo možné rozluštit český překlad. Divák sedící na balkoně se tak mohl kochat čistě mimickým a gestickým jazykem herců, a zkoumat tak znakovost divadla a jeho výrazové možnosti. A jelikož bylo herectví soustředěno na přesné vyhrávání textu, postaveného na černém „mcdonaghovském humoru“, samotná jevištní akce začala velmi brzy nudit. A jelikož i já patřím k lidem, které ruš-

tina ve škole minula, musela jsem dle rad Diderotových, které s takovou pílí rozepisuje v Listu Pisonům, sledovat jevištní dění bez porozumění slov. Z představení se tak stal malý teatrologický experiment, který však nedopadl nijak dobře. Jednalo se totiž o činoherní inscenaci v nejryzejším slova smyslu, kde slovo hraje prim a herci jej buď afektovaně přehrávají, nebo se líně přemisťují z jedné strany jeviště na druhou – nic překvapivého či objevného.

Repertoár domácí scény Klicperova divadla nabídl mnohé ze svých titulů. Hostující režisérka Viktorie Čermáková, která se svými lehce kontroverzními a diskutabilními režiemi zviditelnila již na několika divadelních scénách České republiky, vytvořila komorní jednoaktovou inscenaci Detektor lži podle hry Vasilije Sigareva. Tento kus není ke své škodě ani kontroverzní, ani diskutabilní. Jedná se o průměrnou, nijak provokující komedii, v jejímž centru stojí stárnoucí manželský pár, který prostřednictvím hypnotizéra řeší staré křivdy. Téma i humor jsou jednoduché a režie se nesnaží je dále nijak zpestřovat, přizdobovat či složitěji promýšlet. A i přesto, že je základní koncepce založena pouze na civilním herectví, které se nesnaží o žádný výrazový přesah, do půdních prostor Scény v podkroví vhodně zapadá.

Náměstí bratří Mašínů svým obsahem i formou věrně odpovídá dramatickému i režijnímu stylu Davida Drábka. V inscenaci se tak dvojnásobí jeho ironický a školácky trapný humor s karikováním existenciální i existenční podstaty lidského bytí. Nicméně ani dobré herecké výkony Pavly Tomicové, Dušana Hrebíčka nebo hostující Daniely Kolářové však nedokážou zvrátit vady na kráse Náměstí bratří Mašínů. Inscenace až příliš okatě poukazuje na záměrnou kýčovitost Drábkova humoru, jehož nadbytek paralyzuje dynamický spád děje.

A jakýpak by to byl festival, který by se obešel bez protagonistů souboru Vosto5 nebo alespoň části z nich. Na festival soubor přivezl svou novou premiéru, Teatromat. Samotný název napovídá, že se jedná o první a jedinou variantu legendárního Činčerova Kinoautomatu. V Teatromatu, stejně jako dříve v kině, si mohou diváci vybírat z variant, kterými se děj bude ubírat. Divadelní forma tohoto typu je velmi vděčná, neb dokáže strhnout svou zábavností a také pocitem důležitosti, který u diváka v danou chvíli narůstá. Propojení publika s děním na jevišti je velmi silné, a i přesto, že inscenace je z jisté části založena na improvizovaném humoru, neztrácí tempo a nedochází k časovým prodlevám ani zoufalému chytání se trapných vtipů. Tvůrčí režisérské duo Ondřej Cihlář a Petr Prokop a dva protagonisté Petra Nesvačilová a Ondřej Bauer se postarali, za pomoci divácké volby, o příjemně strávený a nadmíru zábavný večer v Open stanu v Žižkových sadech. Ty s několika cirkusovými šapitó tak dýchaly romantikou pouličního divadla.

Představení hostujících soborů, které se do Hradce přemístily z domácích kamenných scén, získala v cirkusových šapitó mnohem uvolněnější atmosféru, která byla způsobena potřebou improvizace v netradičním a nezvyklém prostoru. I když herci ostravského Divadla Petra Bezruče nejsou žádní klauni ani cirkusoví nomádi, kabaretní soap opera Limonáda se velmi rychle proměnila ve ztřeštěnou grotesku plnou komických typů, které chrlily jeden vtip za druhým. Kabaretní komedie se zpěvy a tanci naneštěstí částečně padá na prodlevách, které způsobují sólové výstupy některých protagonistů, již ne vždy odhadnou, kde končí únosná míra slovní improvizace a rozehrávání jednoho vtipu, jehož opakování mnohdy nebývá vtipné.

Rozsáhlý i obsažný projekt Perverze v Čechách přivezlo do Hradce Divadlo Husa na provázku. Od sobotního dopoledne osidlovalo místní Orlovnu, v níž v průběhu dne uvedlo všechny tři díly výše zmíněného projektu – Lásky jedné plavovlásky, Cirkus Havel a České moře. Unikátní a svébytný divadelní celek mající za cíl vypovídat o současné společnosti vytvořil Vladimír Morávek, jenž se pro Perverzi v Čechách nechal inspirovat Formanovým filmem, Havlovými dramatickými texty a hrou Davida Drábka. Projekt má být podle Morávka poselstvím pro budoucí generace, které se budou podílet na morální obnově naší společnosti.

Veronika Štefanová

Kabaretní komedie se zpěvy a tanci naneštěstí částečně padá na prodlevách, které způsobují sólové výstupy některých protagonistů, již ne vždy odhadnou, kde končí únosná míra slovní improvizace a rozehrávání jednoho vtipu, jehož opakování mnohdy nebývá vtipné.

Archivář

Z antikvariátních banánovek

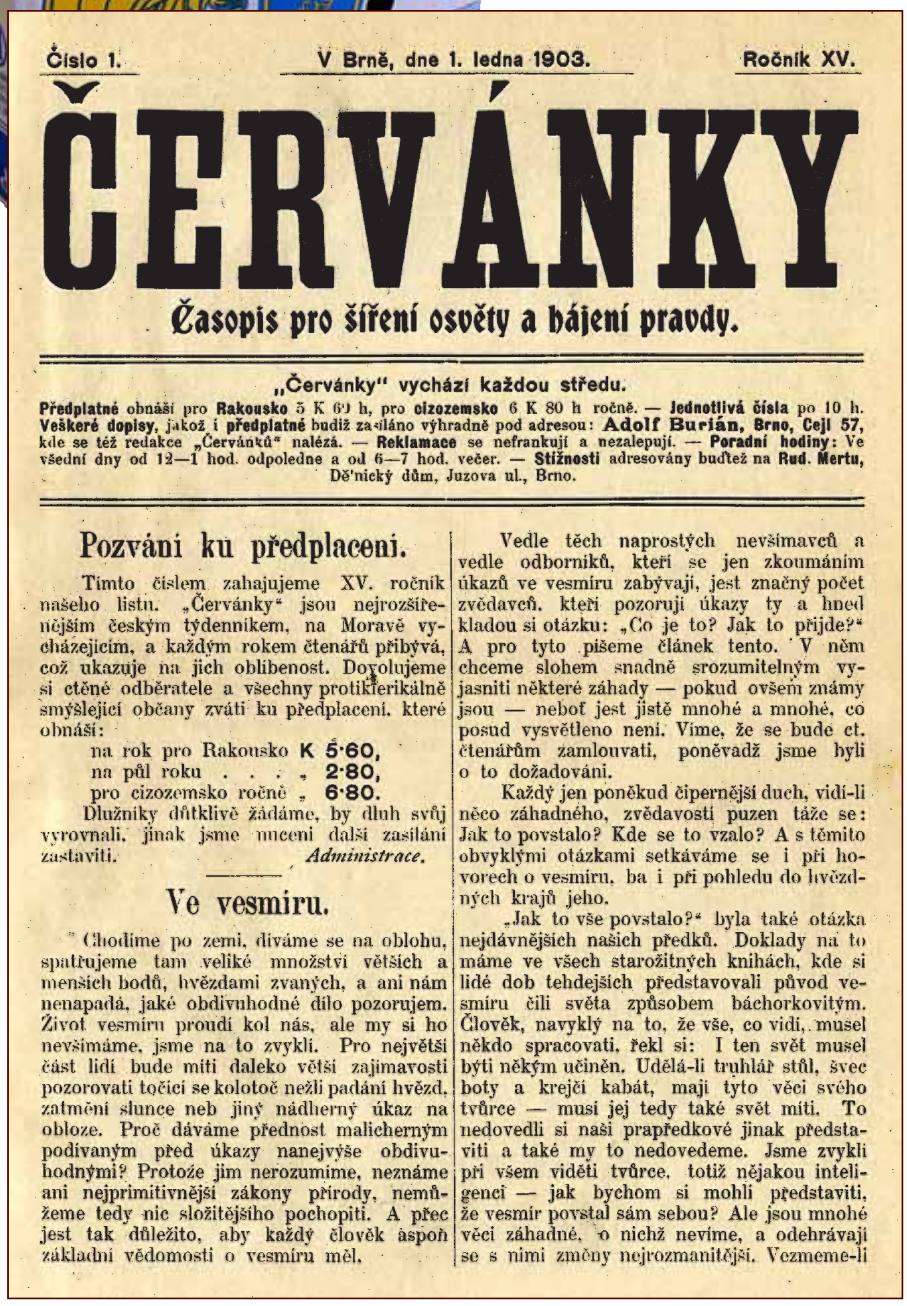

Číslo 1. V Brně, dne 1. ledna 1903. Ročník XV.

ČERVÁNKY

Časopis pro šíření osvěty a hájení pravdy.

„Červánky" vychází každou středu.

Předplatné obnáší pro **Rakousko** 5 K 60 h, pro **cizozemsko** 6 K 80 h ročně. — **Jednotlivá čísla** po 10 h. **Veškeré dopisy**, jakož i **předplatné** budiž zasíláno výhradně pod adresou: **Adolf Burián, Brno, Cejl 57**, kde se též redakce „Červánků" nalézá. — **Reklamace** se nefrankují a nezalepují. — **Poradní hodiny**: Ve všední dny od 12—1 hod. odpoledne a od 6—7 hod. večer. — **Stížnosti** adresovány budtež na **Rud. Mertu**, Dělnický dům, Juzova ul., Brno.

Pozvání ku předplacení.

Tímto číslem zahajujeme XV. ročník našeho listu. „Červánky" jsou nejrozšířenějším českým týdenníkem, na Moravě vycházejícím, a každým rokem čtenářů přibývá, což ukazuje na jich oblíbenost. Dovolujeme si ctěné odběratele a všechny protiklerikálně smýšlející občany zváti ku předplacení, které obnáší:

na rok pro Rakousko **K 5·60,**
na půl roku . . . „ **2·80,**
pro cizozemsko ročně „ **6·80.**

Dlužníky důtklivě žádáme, by dluh svůj vyrovnali, jinak jsme nuceni další zasílání zastaviti. *Administrace.*

Ve vesmíru.

Chodíme po zemi, díváme se na oblohu, spatřujeme tam veliké množství větších a menších bodů, hvězdami zvaných, a ani nám nenapadá, jaké obdivuhodné dílo pozorujem. Život vesmíru proudí kol nás, ale my si ho nevšímáme, jsme na to zvykli. Pro největší část lidí bude míti daleko větší zajímavosti pozorovati točící se kolotoč nežli padání hvězd, zatmění slunce neb jiný nádherný úkaz na obloze. Proč dáváme přednost malicherným podivaným před úkazy nanejvýše obdivuhodnými? Protože jim nerozumíme, neznáme ani nejprimitivnější zákony přírody, nemůžeme tedy nic složitějšího pochopiti. A přec jest tak důležito, aby každý člověk aspoň základní vědomosti o vesmíru měl.

Vedle těch naprostých nevšímavců a vedle odborníků, kteří se jen zkoumáním úkazů ve vesmíru zabývají, jest značný počet zvědavců, kteří pozorují úkazy ty a hned kladou si otázku: „Co je to? Jak to přijde?" A pro tyto píšeme článek tento. V něm chceme slohem snadně srozumitelným vyjasniti některé záhady — pokud ovšem známy jsou — neboť jest jistě mnohé a mnohé, co posud vysvětleno není. Víme, že se bude ct. čtenářům zamlouvati, poněvadž jsme byli o to dožadováni.

Každý jen poněkud čipernější duch, vidí-li něco záhadného, zvědavostí puzen táže se: Jak to povstalo? Kde se to vzalo? A s těmito obvyklými otázkami setkáváme se i při hovorech o vesmíru, ba i při pohledu do hvězdných krajů jeho.

„Jak to vše povstalo?" byla také otázka nejdávnějších našich předků. Doklady na to máme ve všech starožitných knihách, kde si lidé dob tehdejších představovali původ vesmíru čili světa způsobem báchorkovitým. Člověk, navyklý na to, že vše, co vidí, musel někdo spracovati, řekl si: I ten svět musel býti někým učiněn. Udělá-li truhlář stůl, švec boty a krejčí kabát, mají tyto věci svého tvůrce — musí jej tedy také svět míti. To nedovedli si naši prapředkové jinak představiti a také my to nedovedeme. Jsme zvyklí při všem viděti tvůrce, totiž nějakou inteligenci — jak bychom si mohli představiti, že vesmír povstal sám sebou? Ale jsou mnohé věci záhadné, o nichž nevíme, a odehrávají se s nimi změny nejrozmanitější. Vezmeme-li

Časopis Červánky vycházel jedenkrát týdně v rozmezí let 1889–1929. V antikvariátech je běžně ke koupi za ceny pohybující se od 80 do 200 Kč. Byl hlásnou troubou brněnské sociální demokracie; články byly zhusta prošpikované kritikou moravského kléru, pro narážky na dobové kauzy jsou už dneska ovšem povětšinou nesrozumitelné, v horším případě naivně pitomoučké.

Červánky

Takovou naivně pitomoučkou historkou byla třeba tato:

Farář, kuchařka a kominík.

Veselá vojna odehrála se minulý týden mezi touto trojicí v Brankách. Na faru přišel kominík z Val. Meziříčí vymetat komín. Od mistra měl nařízeno, by každý hospodář, u něhož komín vymetá, zapsal se do seznamu osadních čísel. To samé žádal od faráře Žáčka. Farář nechtěl o podpisu ani slyšet, neboť měl strach, že vedle podpisu musí dáti kominíkovi 10 kr. Než kominík stál na svém. Velebný pán počal svýma posvěcenýma rukama kominíka vyhazovat, tento zase svýma černýma pana faráře hladit po tváři. Když viděl farář, že nemůže s kominíkem ničeho spravit, zavolal si na pomoc hospodyni, která se ihned s koštětem v ruce dostavila. Teď to teprve začalo. Kominík stál těsně u dveří, natíral si ruce o kalhoty a černil farskou společnost o všechno pryč. Kuchařka napřáhla koště a chtěla udeřiti kominíka, rána však selhala, zasáhla pana faráře, ovšem padla zase na černé. Ještě dáno z obou stran několik výstřelů a černá vojna na faře ukončena.

Nejzajímavější rubrikou Červánků byla

Týdenní kronika

- V posledních dnech ztrácely se koním, ve stájích brněnských zájezdních hostinců stojícím, ocasy, nebylo ale možno delší dobu pachatele lapiti. Podařilo se, jest to Ant. Maršík, který ocasy uřezával a žíně prodával.

- Na stanici selešovické na lokální dráze mezi Kroměřížem a Borovicemi nakládal dělník Čeněk Ivančík řepu. Jedna mu spadla na koleje, po kterých právě přijížděl vlak. Ivančík skočil na koleje pro řepu a vlak jej zasáhl tak, že zůstal na místě mrtev.

- Defraudant Rosulek, bývalý pokladník Turnvereinu, který sebral kasu a upláchl, byl dopaden v New-Yorku, právě když vylézal z lodi, poslán do Brna.

- Na plotě u Špilberka oběsil se z omrzelosti životem 26letý malíř pokojů L. Kütner z Údolní ul. č. 13.

- Obyvatelstvo Františka Josefa třídy v noci vyrušeno rvačkou několika lidí. V prudké hádce vyrazili z hostince č. 85 a chytli se na ulici, při čemž R. Školák byl bodnut nožem. Rozjařen vběhl do hostince, chopil sklenici a mrštil ji mezi rváče, čímž těžce raněn R. Suchánek. Když se pobodali a potloukli, byli spokojeni.

- Na nádraží státní dráhy v čekárně III. třídy přitočil se k dělnici V. Halouzkové ze Sokolnic zedník J. Kolařík a vytáhl jí z kapsy tobolku, v níž měla celý týdenní výdělek. Byl zatčen. Nádraží jsou eldorádem kapesních zlodějů, a proto pozor!

- Zedník F. Tichý z Rozseči přišel domů opilý a týral ženu a děti. Sousedé mu domlouvali, aby byl rozumný a šel si lehnouti. Tichý místo uposlechnutí udeřil starého Rindta holí do hlavy, až mu vyrazil oko.

- Em. Větrovský rozbil kamenem skleněnou tabuli výkladní skříně závodu Vil. Stránského ve Ferdinandově třídě, čímž učinil 800 K škody. Učinil to proto, aby byl zavřen. Vyšel totiž tři dny před tím z vězení, a nemaje obživy, chtěl se tam znovu dostati.

- Dělnice N. Goldová z Křídlovické ulice tančila v starobrněnském pivovaře, až si zlomila nohu. Mnoho lidí se bláznovským tancem zmrzačí.

- Manželka dělníka B. Hausnera v Boršově měla veliký hrnec vařící vody na prádlo přikrytý pokličkou. Co prala, chtěl si na poklici sednouti její 5letý synek. Ta se smekla, on spadl do hrnce a uvařil se. Kde jsou malé děti, tam dlužno míti na paměti, že do všeho lezou.

- Nádeník J. Kouba v Němčicích podřezal si na návsi břitvou krk.

- Dělník F. Vašíček z Ubcí na cestě k domovu zavražděn a do jámy s vodou hozen. Pátráno po vražedníkovi a nalezen v manželce a švagrové, které se nyní již přiznaly, že když se opilý domů vracel, hodily mu provaz kol krku, uškrtily a do jámy hodily. Vašíček obě ženy týral způsobem nejkrutějším, sám se o rodinu nestaral, a ještě na manželce peněz vymáhal. Strach před opětnými surovostmi vložil ženám do hlavy myšlénku sprovoditi ze světa muže-bestii.

- V noci vznikla pračka mezi vojáky 49. pluku na Josefově a civilisty. Když vojín Kučírek chtěl utéci, byl pronásledován a na hlavě strašně pobodán. Ochranný vůz zavezl ho do vojenské nemocnice; o jeho uzdravení se pochybuje.

- Na mříži kostela sv. Jakuba v Brně oběsil se mladý sklepník H. L. Byl bez zaměstnání.

- Obuvnický učeň R. Procházka vrhl se v sebevražedném úmyslu na koleje elektrické dráhy, strážník jej však odstranil. Soudí se, že tak učinil z pomatenosti.

- Brněnský defraudant Rosolek v Londýně lapen nebyl, byl tam jen viděn.

- V Bučovicích u Studenky zavraždil výhybkář drah Gold tři sestry Münsterovy. Proč, posud neznámo.

- Dělník Frant. Hlavatý se cestou do práce do brněnské koželužny trochu napil. Zde mu uklouzla noha, spadl do kádě s tříslem a zde se utopil.

- V Ráječku chůva H. B. v rodině manželů Neckářových dostala od své 4leté svěřenkyně při hře ránu dřevěným kolíkem. Rána se zapálila a nyní, po třech nedělích, H. B. zemřela otravou krve.

- Motorovým vozem elektr. dráhy zachycen na Velkém náměstí řezník R. Polák; právě v ten okamžik o několik kroků opodál zastřelil se tkadlec Fr. Wiedergott.

- Sklepník J. Geberle v Brně dodán zemskému soudu pro urážku veličenstva.

- V Bojanovicích okradla služka J. H. hudebníka J. Vernera o clavichord.

- Vojáci z dragounských kasáren v Nové ulici v Brně přepadli jednu služku a znásilnili ji. Jest to již několikátý případ právě z těchto kasáren, kde surovost musí býti povinným předmětem vyučování.

- Z vojenského vězení na Špilberku uteklo šest vězňů. Prokopali se do podzemních kasemat a odtud prchli. Čtyři byli již dopadeni.

- Při bourání domu v Kopečné ulici (Brno) padla nádeníku Sandanymu na hlavu střecha.

- K agentu Schlöglovi ve Svitavách přišel neznámý člověk, představil se jako studující brněnské techniky Erbs a žádal jej o půjčení kola, aby si mohl rychle prohlédnouti město. Agent mu kolo půjčil, ten se rozjel do Březové, kde kolo prodal.

- Hostinskému Prachařovi v Bílovicích ukradeno 2.000 K, mezi nimiž byl los, který vyhrál 60.000 K.

- Vojenský zběh Kapusta, který po delší dobu potloukal se po lesích babických, byl hajným Mrázkem postřelen, takže v nemocnici zemřel. Listy píší oněm jako o lupiči.

- V Hrušovanech zabil sekyrou rolnický synek Fr. Sopoušek svoji milenku Julii Kašárkovou. Učinil tak, aby se vyhnul následkům jejího těhotenství.

- Obuvnický pomocník Fel. Jandl na Dornichu čís. 17 naléval petrolej do lampy, tato vybuchla a popálila jej na rukou a v obličeji. Nenalévati petrolej, pokud lampa hoří, mělo by býti zásadou všech lidí.

- Mydlářský Škopík v Köffilerově ulici požil v sebevražedném úmyslu roztok fosforu.

- Idylická skupina chlapce s děvčátkem pod deštníkem, stojící na Špilberku, byla nějakým darebou rozbita.

- Do potoka v sebevražedném úmyslu skočila Mar. Millerova. Noviny psaly, že tak učinila z neznámé příčiny. Příčina je kusem románu. Millerova byla jako společnice v rodině nadporučíka jízdy W. a udržovala s ním za zády poměr. Nadporučík stavěl na ni vždy větší milostné požadavky, a tu konečně se svěřila s tím své paní. Ta vzala si celou věc do hlavy, že z toho šílela a byla dána do nemocnice. Oberlajtnant pak do dívky se pustil a snad (neví se jistě) ji ztýral, což ji přimělo ku sebevraždě. Z potoku však byla včas vytažena.

- V obchodě Sofie Hrabčíkové v Rudolfské ulici vypukl oheň, který přivolal veliký sběh lidí. Hasiči vyházeli všecko zboží z krámu na ulici, čímž oheň omezen jen na krám. Zboží přihlížejícími ukradeno.

- Gustav Haloušek spadl na Alžbětině třídě s bicyklu a považlivě se zranil. Tak sám se trestá nerozum.

Připravil
Michal Šanda

František Hrubín
1 9 1 0 – 1 9 7 1

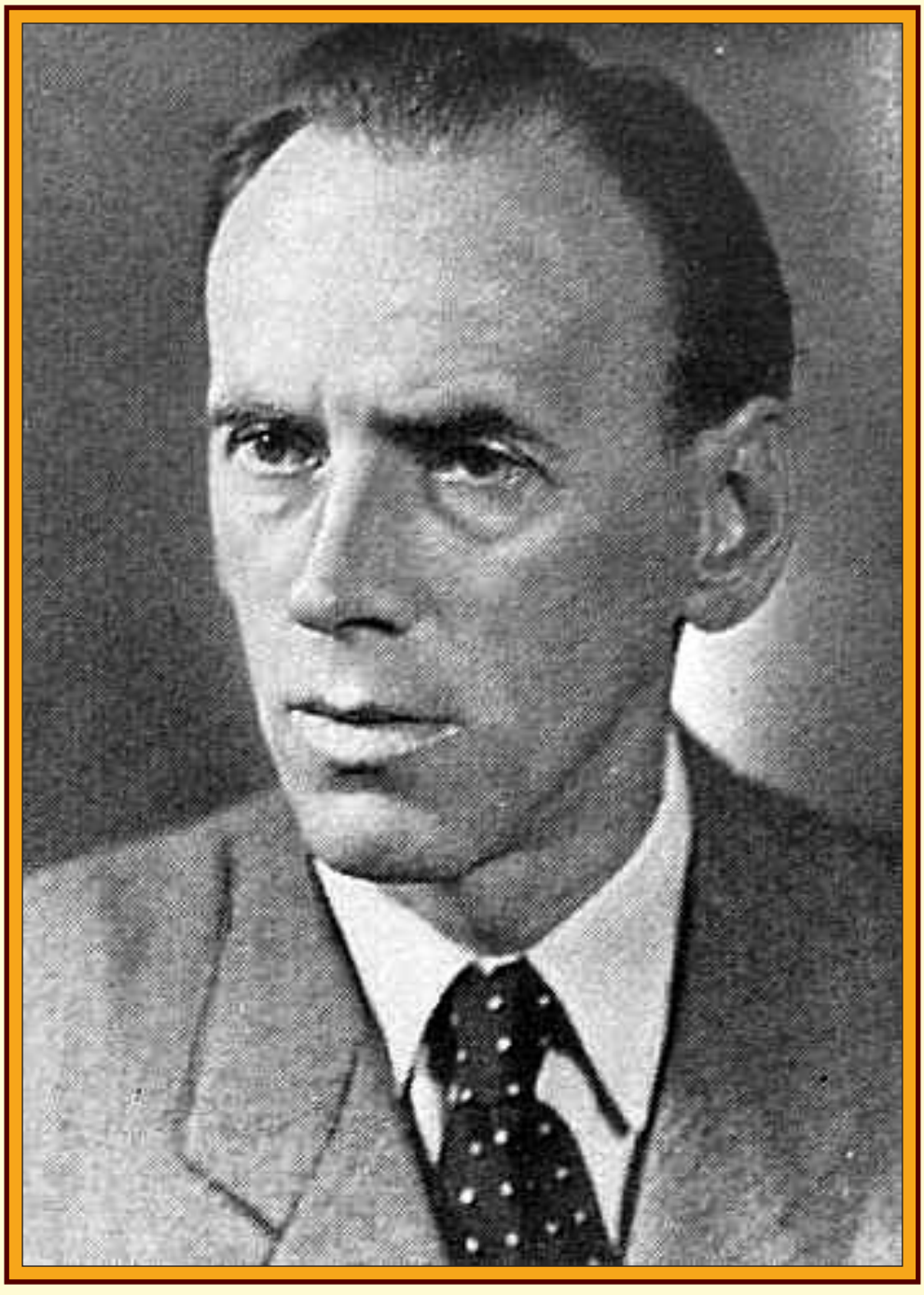

Vydání srpnového čísla Dobré adresy připadlo shodou okolností na neděli. Řekne-li se srpnová neděle, vybaví se nám automaticky stejnojmenná divadelní hra. Na svou dobu odvážné a kontroverzní drama vzniklo za letního prázdninového pobytu v Chlumu u Třeboně. Na březích chlumského rybníku Hejtmanu byla natočena i filmová adaptace Srpnové neděle. A konečně, řekneme-li Chlum, ani nemusíme dodávat **František Hrubín**.

Tato mimořádná příloha je věnována nadcházejícímu stému výročí jeho narození.

Michal Šanda

František Hrubín

František Hrubín 1910 – 1971

se narodil 17. 9. 1910 v Praze na Vinohradech v rodině stavitele. Po vypuknutí první světové války jeho otec narukoval na frontu a rodina se přestěhovala do matčina rodiště, Lešan v Posázaví, kde Hrubín vychodil obecnou školu. Následovala gymnaziální studia ve Slovenské a Truhlářské ulici v Libni a po maturitě (1932) abiturientský kurz při obchodní akademii. Studia na Právnické fakultě a Filozofické fakultě Univerzity Karlovy však Hrubín nedokončil. Roku 1934 nastoupil coby knihovník do Ústřední knihovny hl. m. Prahy. Po skončení druhé světové války krátce působil na ministerstvu informací. Od roku 1946 se věnoval výhradně literatuře. Přispíval do řady časopisů, mj. Lumíru, Listů pro umění a kritiku, Lidových novin, Literárních novin, Zlatého máje, Mateřídoušky, Plamene, Rudého práva, Hosta do domu. Od roku 1963 do roku 1971 byl redaktorem nakladatelství Československý spisovatel.

V roce 1939 se oženil a z tohoto manželství se narodily dvě děti. Dcera Jitka (1940), provdaná Minaříková, je překladatelkou, syn Vít (1945–1995) pracoval jako televizní režisér.

František Hrubín zemřel na následky zhoubné nemoci 1. 3. 1971 v Českých Budějovicích. Pohřben je v Praze na Vyšehradě.

Rybník Hejtman

– motto k Srpnové neděli

Tak slunný, rozlehlý život před sebou mít
jako tvá hladina, na níž prostíráš klid,
oblohy slavnostně vzduté,
blankytu plný rybníku, na kterém vítr čeřívá vlny!
Jako ty vlastních vod nikdy nebudeš syt,
člověk syt nebude nikdy holého žití,
ať v mlhách ztrácí se, ať se na slunci třpytí
–
a jako ovládl živel země a vod,
i život ovládne, z jeho hladiny zmizí
mdlý bludičkový svit,
z hlubin s mrtvými slizy
zdvihne dno úrodné, život aby se z nás
rozlil a obzíral slunný, pokojný čas!

Dílo

Poezie

Zpíváno z dálky (1933), Krásná po chudobě (1935), Země po polednách (1937), Včelí plást (1940), Země sudička (1941), Cikády (1943), Poledne (1943), Mávnutí křídel (1944), Chléb s ocelí (1945), Jobova noc (1945), Řeka nezapomnění (1946), Nesmírný krásný život (1947), Hirošima (1948), Proměny (1957), Můj zpěv (1956), Romance pro křídlovku (1962), Svit hvězdy umřelé (1967), Černá denice (1969), Lešanské jesličky (1970)

Próza

U stolu (1958), Zlatá reneta (1964), Lásky (1967)

Drama

Srpnová neděle (1958), Oldřich a Božena aneb Krvavé spiknutí v Čechách (1968), Kráska a zvíře (1970)

Pro děti

Říkejte si se mnou (1943), Zvířátka a Petrovští (1947), Říkejte si abecedu (1948), Modré nebe (1948), Veselý přírodopis (1950), Nesu, nesu kvítí (1951), Hrajte si s námi (1953), Mánesův orloj (1953), Pohádka o Květušce a její zahrádce (1955), Pohádky z Tisíce a jedné noci (1956), Špalíček pohádek (1957), Kolik je sluníček? (1961)

František Hrubín
1910 – 1971

Východ Slunce nad Hejtmenem, foto Richard Homola

Krajiny Františka Hrubína

Chlum u Třeboně. Jihočeský městys poblíž rakouských hranic shlížející na hladinu rozlehlého rybníku Hejtman. Náměstí s barokním kostelem (bez zbytečných komplikací zvoucí se jednoduše Náměstí), křížová cesta svažující se k zámku se zádumčivým parkem, silniční hráz a řetězy kempů, cukrkandlově upravené domky střídají polorozpadlé statky a usedlosti, téměř na každém rohu poloprázdný penzion, všudypřítomní komáři. Škola, obecní úřad, „kulturák“ na prodej. O letní sezoně svěd-

Hejtmanský ostrůvek, foto Richard Homola

čí jen pár turistů a skupinky projíždějících cyklistů v příslušně sportovních úborech, rekreantské rušno je až dole u rybníka. Lenivý klid naruší čas od času pouťové atrakce, městské slavnosti nebo nájezd neúnavně nacvičujících hornistů. To je současná podoba krajiny, kterou si František Hrubín zvolil jako krajinu svého srdce. A příliš se neliší od podoby, kterou spisovatel znal a zažíval, když sem v padesátých letech začal s rodinou zajíždět na letní byt. Ani lidé se vlastně nezměnili, hrdiny Hrubínovy Srpnové neděle tu lze potkávat dnes stejně jako tenkrát. Je nutné dodat, že básníkova volba byla spíše náhodná. Vysočina se Hrubínovi nezalíbila, rodině tedy známí poradili Chlum u Třeboně a básníkovi se po lešanské krajině rodu otevřel nový prostor.

Hrubínovi zprvu pobývali v hostinci na náměstí, v pokojích nad lokálem, později koupili malý domek s úspornou zahrádkou, rovněž na náměstí. I dnes vítá Pohostinství U Klimasů místní a turisty a nenápadná cedule na stěně v obrozenském duchu upozorňuje, že zde byl básník vítaným hostem. A řada domků vysunutých do středu náměstí skrývá ten se stolem pod jabloní, vyřezávanými židlemi a knihovnou plnou verneovek, které Hrubín miloval.

„Vidíš však jiný kraj než svůj, vážnější zdá se, / duby hráz ve spárech drží, hloubí v ní stín, / jas rozkřídlených vod v dálce úží se v klín / a vlny modravé mlčky z nazlátlých vií / třpyt za třpytem a lesk doušky dlouhými pijí.“ Navzdory předchozím veršům básník o tomto kraji tvrdil, že mu připomíná Lešany. V čem může být podobnost krajin, které mají na první pohled tak rozdílný charakter? Kopcovitý terén a údolí Sázavy, balvany, malebné rybníčky a na druhé straně rovina, majestátní vodní plochy, lužní lesy. Jejich sblížení i rozdíly odkryjeme opět v Mém zpěvu (1956), v cyklu Z jižních Čech dedikovaném Chlumu. Hrubín promítá do nové krajiny svůj dosavadní život, tedy také a především Lešany a vše, co je s nimi spojeno. Známá témata a motivy – země, voda, měsíčná noc, mládí, dítě, milenka, křídla, hvězdná obloha atd. atd. – vplývají na pozadí otevřené krajiny do velkého životního smíření a víry v lidské pokolení. Velebnost krajiny se odráží i ve formální podobě cyklu – širokodechém plynutí veršů a majestátním rytmu. Tady se osobní smutky rozplývají v deštích nad Hejtmanem, tady se otevírá plnost života, tady se před poutníkem ještě odvíjí cesta, tady je letní byt, a tedy volnost. Volnost kraje a lidí, s nimiž básníka nesvazují rodové kořeny. Milostivé zrcadlo krajiny rodu: *„Kdybych však sto let žil,*

Hospoda U Klimasů, foto Richard Homola

sotva stačil bych sám / obsáhnout jenom to, co dnes na očích mám, / pod lunou městečko snivě zamžených tvarů, / sklárnu, v níž člověk zná pěně z tekoucích žárů / dát křehký tvar a zvuk, v dálce Lutovou ves, / nad svůdnou hladinou jako ztrnulý les, / kraj, s něhož v obžínkách padá klasnatá tíha, / kde bez honosných gest člověk sítěmi zdvíhá / z vod rybonosné dno na stůl vánočních Čech, / kde roucho bájí má v každém kvítečku steh.“

Ve vsi na Třeboňsku prožívají závěr jednoho léta tragikomické postavy z rodu těch Čechovových v Hrubínově Srpnové neděli (1958), aby se později už bez mlžného oparu trochu pohádkových kulis jihočeské krajiny vtělily do nesmlouvavějších charakterů Křišťálové noci (1961). Letní hosté z Prahy se střetávají a propojují své osudy s místními venkovany, v dramatickém dialogu a monolozích ožívají v Srpnové neděli hrubínovská témata, nová je tu – a jak krutá – reflexe spisovatelství i jeho rádoby podoby. Jedinečný jazyk básníka se přelil v jedinečný jazyk dramatika. Křišťálovou noc už však opět obepínají rodové kořeny a Hrubín přiznává Lešany i konkrétními místními jmény.

O prolnutí obou krajin, té přisouzené i té zvolené, svědčí František Hrubín také ve svém fejetonu Oldřich a Božena – jak jsem je

Známá témata a motivy – země, voda, měsíčná noc, mládí, dítě, milenka, křídla, hvězdná obloha atd. atd. – vplývají na pozadí otevřené krajiny do velkého životního smíření a víry v lidské pokolení. Velebnost krajiny se odráží i ve formální podobě cyklu – širokodechém plynutí veršů a majestátním rytmu.

Hrubínův domek, foto Richard Homola

Hrubínovi zprvu pobývali v hostinci na náměstí, v pokojích nad lokálem, později koupili malý domek s úspornou zahrádkou, rovněž na náměstí. (...) A řada domků vysunutých do středu náměstí skrývá ten se stolem pod jabloní, vyřezávanými židlemi a knihovnou plnou verneovek, které Hrubín miloval.

Interiér Hrubínova domku, foto Richard Homola

Interiér Hrubínova domku, foto Richard Homola

potkával, kde líčí genezi své divadelní hry z roku 1969: *„A nakonec: musím poděkovat přátelům a sousedům v Chlumu u Třeboně. Připravili mi jedinečné prostředí k práci. Ve světničce u krbu, v němž hořela březová polena, jsem z plamenů uhadoval běh dramatu a slyšel v nich praskot lesů, které dal Oldřich zapálit kolem svého hradu. Ale když jsem uléhal a oheň vrhal na stěnu fantastické odlesky, cítil jsem úzkost: smrt přichází tišeji než půlnoční zloděj a vezme si kořist, odvrátí naši mysl od všech míst milování. Úzkost přešla: jako bych cítil pod hlavou maminčino rameno, jako tenkrát, když jsem seděl v temném sále lešanské hospody, venku obcházeli stavení běsové a z osvětleného jeviště zněl nadnesený Oldřichův hlas.“* Stejně tak je Chlum i místem zrodu Lešanských jesliček. To autor sám stvořil svými pouty a svým dílem z Chlumska a především z Posázaví krajinu z báje nejen pro své čtenáře. Její stopy více či méně zřetelně vystupují i ze současné reality, překryté dalšími lidskými osudy a krajinnými proměnami, zakotvené v drobných detailech, ve staré židli, v dobovém portrétu, v zákoutích lešanské chalupy i zahrady, v domku na chlumském náměstí.

Z korespondence otištěné v divadelním programu k uvedené hře se můžeme dočíst rovněž o dalších básníkových tvůrčích plánech: *„…Tady celý den chodím, je čisto, slunečno, větrno – a kdyby i pršelo k zoufání, budu šťasten. Konečně po dlouhých a dlouhých měsících odpočívám a hlavou mi táhne jakási – zatím matná – myšlenka na Romanci o Modrovousovi, tu a tam už se zjeví scéna a zase (naštěstí!) zmizí – zkrátka jsem na začátku, na samém začátku. Ale velmi rád bych v té hře udělal kříž nad svými choutkami a zároveň malou bilanci velkých zkušeností, a nejen těch, které jsou ve vztahu s půvaby lásek, ale i s půvabem té nejhroznější a poslední, která každého obejme a už nikdy nepustí a letí s ním vesmírem nekonečně, nekonečně dlouho…“* (*Chlum, 4. listopadu 1968*) Hrubínovým posledním dokončeným dílem se však nestala Romance o Modrovousovi, ale pohádka podle francouzského vzoru – Kráska a zvíře, již básník adaptoval svým nezaměnitelným způsobem pro divadelní jeviště. *„… Romance zatím odpočívá a je to dobře; počkám na šťastnější období…“* (*Chlum, 22. července 1969*).

Nikola Homolová Richtrová

Z připravované publikace Krajiny Františka Hrubína; text Nikola Homolová Richtrová, fotografie Richard Homola

František Hrubín
1910 – 1971

Srpnová neděle pod hladinou rybníka

Františka Hrubína (1910–1971) považujeme především za lyrického básníka přírodních a milostných obrazů. Všichni známe Romanci pro křídlovku, učili jsme se jeho básničky pro děti, ať už ve škole, nebo doma s vnoučaty. Moudrý spisovatel rozdávající radost a krásu. Dramatik, jehož poemou Jobova noc (1945) začínal poválečnou éru E. F. Burian, Srpnová neděle (1958) a Křišťálová noc (1961) byly podstatnou součástí Krejčova programu Národního divadla, následovaly historická hra Oldřich a Božena (1968) a pohádka napsaná pro otáčivé hlediště v Českém Krumlově Kráska a Zvíře (1970). Mají něco společného mezi sebou či s Hrubínovou básnickou tvorbou? Mají: téma „dobývání člověka ze sebe“, řečeno jeho příměrem, hledání způsobu žití, za které se jeho nositel nemusí stydět před lidmi ani před sebou. I pohádkové Zvíře musí porazit démony v sobě.

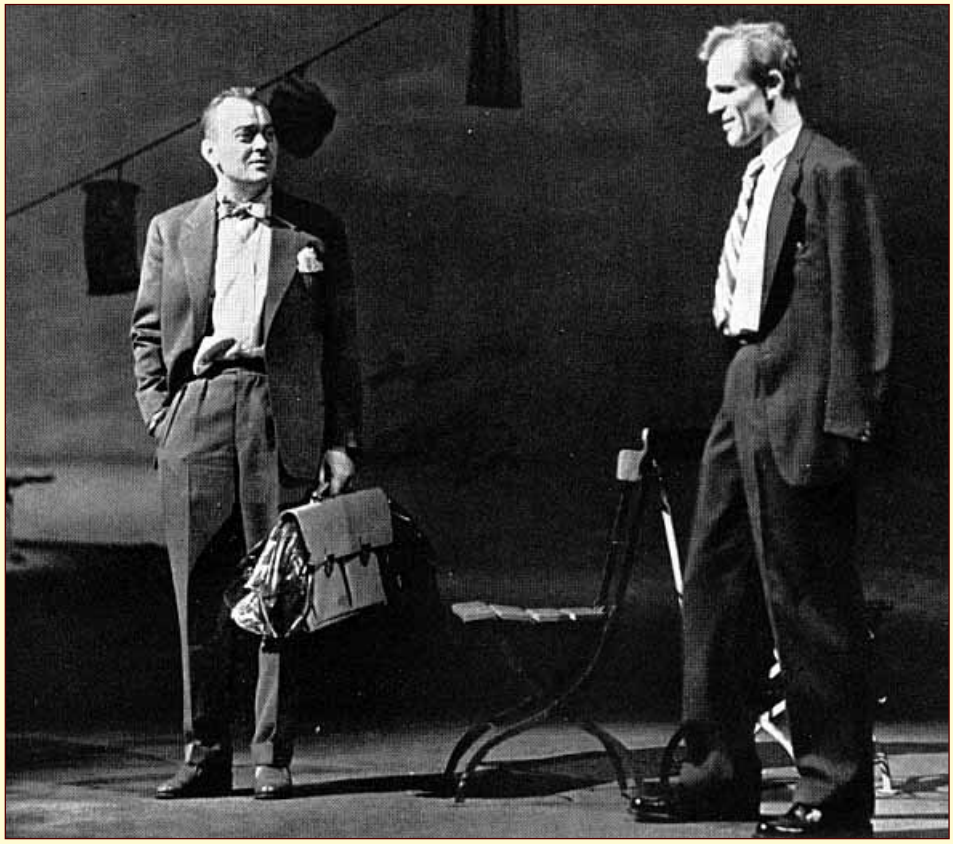

Pryč se stalinismem

V roce 1956, tři roky po smrti Stalina a Gottwalda, „odhalil“ N. S. Chruščov kult osobnosti a odsoudil stalinistické praktiky. Začalo období politického uvolnění, alespoň pro ty, kteří nebyli pozavíráni v lágrech nebo se neznelíbili StB. Poprvé se mohlo špitnout, že lidé utíkají přes hranice, mohlo vzniknout Divadlo Na zábradlí, Werich s Horníčkem mohli v Divadle ABC filozofovat o poměrech, začal se zase hrát jazz. Umělci vzrušeně diskutovali – už nechceme umění jako politicky naučný plakát, hlásali, musíme psát a hrát o dnešních prostých lidech. Mnozí z nich samozřejmě sami dosud plakátová díla snaživě tvořili, jeden z hlavních řečníků na sjezdu spisovatelů a nejtvrdších kritiků bývalých poměrů Miloslav Stehlík psal vzorové socrealistické hry. Také Hrubínovi v roce 1945 vyšly verše oslavující Rudou armádu pod názvem Chléb s ocelí, které kontrastovaly s jeho přírodní lyrikou ze třicátých let. Vidět za všemi podobnými texty jen servilitu vůči režimu by však bylo příliš pohodlné – Hrubín se jako jiní nechal strhnout heroičností válečné doby, zápasem o vznik nového života, o „dobývání člověka“. Také vystoupil na sjezdu spisovatelů s velkým ohlasem: prohlásil umělce za svědomí národa a přiznal, že v kritických chvílích v této roli selhal! Hrubínovo utkvělé téma získalo podobu protikladu zrození a smrti poprvé v Jobově noci a pokračovalo v jeho poemách i hrách: Srpnová neděle začíná pohřbem a redaktor Morák přijel sdělit své milence, paní Mixové, že čeká dítě se svou bytnou; v Křišťálové noci se hraje o nenarozené dítě vesnické Toničky; hru Oldřich a Božena otevírá vyslanec německého císaře prohlášením: přišel jsem do Čech, aby se nenarodilo dítě, Oldřich poslední replikou hry konstatuje: dítě se narodilo. Jak to působilo v těsně pookupační době, kdy byla hra inscenována ve vinohradském divadle, netřeba rozvádět, i když ta slova Hrubín psal dlouho před pádem tzv. pražského jara.

Komu mám namlátit

Srpnová neděle se stala manifestem nového neplakátového divadla v Krejčově programu činohry Národního divadla. Prošla přitom dlouhým vývojem od symbolistické pohádkové hry s vodníkem a rusalkami k prchavému zachycení jediného dne, kdy se na břehu jihočeského rybníka v roce 1957 na Třeboňsku scházejí „luňáci“ z Pra-

To Miloš Smetana si později povzdechl, že když šel dříve z divadla, věděl, komu má namlátit, u her začínajících Srpnovou nedělí si tím už jistý nebyl.

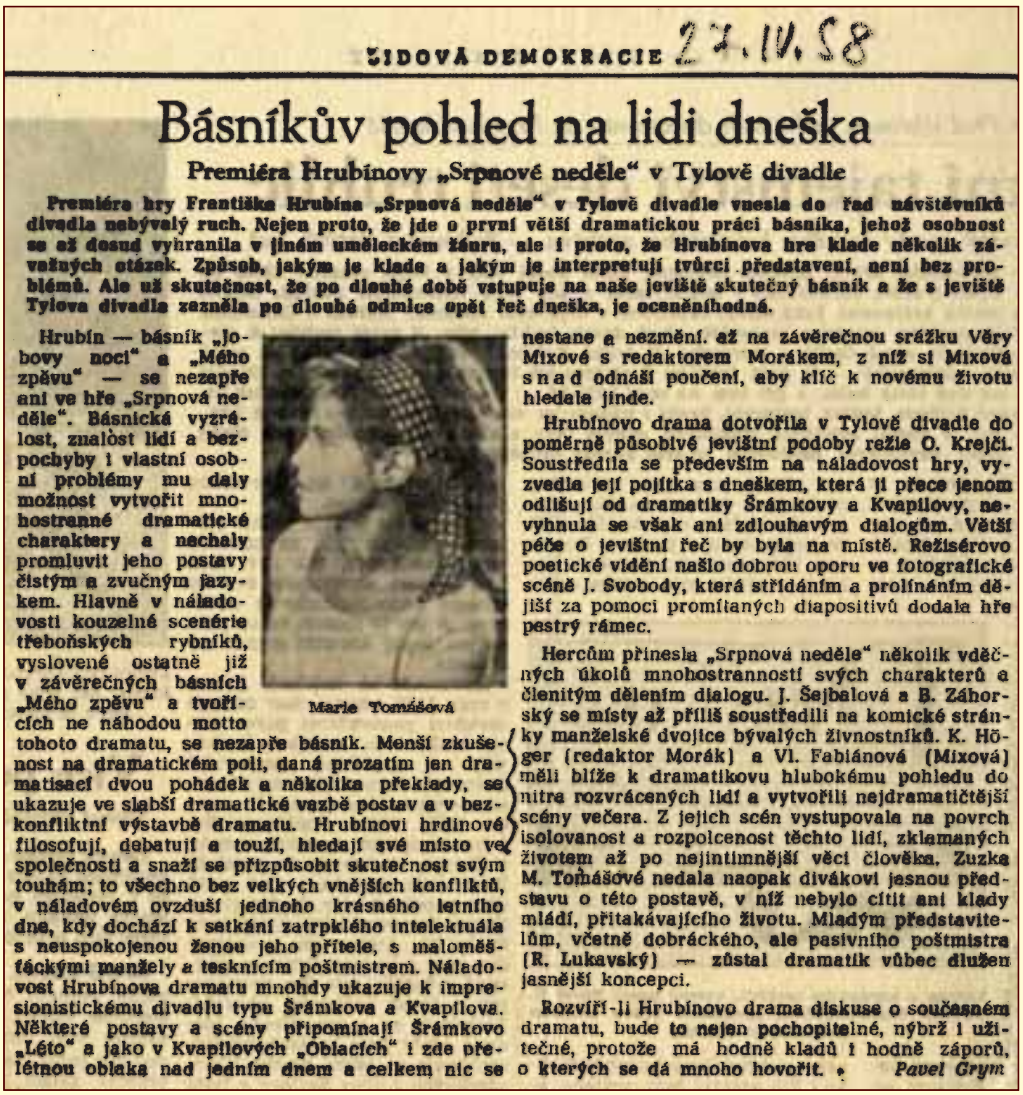

ŽIDOVÁ DEMOKRACIE 27. IV. 58

Básníkův pohled na lidi dneška

Premiéra Hrubínovy „Srpnové neděle" v Tylově divadle

Premiéra hry Františka Hrubína „Srpnová neděle" v Tylově divadle vnesla do řad návštěvníků divadla nebývalý ruch. Nejen proto, že jde o první větší dramatickou práci básníka, jehož osobnost se až dosud vyhranila v jiném uměleckém žánru, ale i proto, že Hrubínova hra klade několik závažných otázek. Způsob, jakým je klade a jakým je interpretují tvůrci představení, není bez problémů. Ale už skutečnost, že po dlouhé době vstupuje na naše jeviště skutečný básník a že s jeviště Tylova divadla zazněla po dlouhé odmlce opět řeč dneška, je oceněníhodná.

Hrubín — básník „Jobovy noci" a „Mého zpěvu" — se nezapře ani ve hře „Srpnová neděle". Básnická vyzrálost, znalost lidí a bezpochyby i vlastní osobní problémy mu daly možnost vytvořit mnohostranné dramatické charaktery a nechaly promluvit jeho postavy čistým a zvučným jazykem. Hlavně v náladovosti kouzelné scenérie třeboňských rybníků, vyslovené ostatně již v závěrečných básních „Mého zpěvu" a tvořících ne náhodou motto tohoto dramatu, se nezapře básník. Menší zkušenost na dramatickém poli, daná prozatím jen dramatisací dvou pohádek a několika překlady, se ukazuje ve slabší dramatické vazbě postav a v bezkonfliktní výstavbě dramatu. Hrubínovi hrdinové filosofují, debatují a touží, hledají své místo ve společnosti a snaží se přizpůsobit skutečnost svým touhám; to všechno bez velkých vnějších konfliktů, v náladovém ovzduší jednoho krásného letního dne, kdy dochází k setkání zatrpklého intelektuála s neuspokojenou ženou jeho přítele, s maloměšťáckými manžely a tesknicím poštmistrem. Náladovost Hrubínova dramatu mnohdy ukazuje k impresionistickému divadlu typu Šrámkova a Kvapilova. Některé postavy a scény připomínají Šrámkovo „Léto" a jako v Kvapilových „Oblacích" i zde přelétnou oblaka nad jedním dnem a celkem nic se nestane a nezmění. až na závěrečnou srážku Věry Mixové s redaktorem Morákem, z níž si Mixová snad odnáší poučení, aby klíč k novému životu hledala jinde.

Marie Tomášová

Hrubínovo drama dotvořila v Tylově divadle do poměrně působivé jevištní podoby režie O. Krejči. Soustředila se především na náladovost hry, vyzvedla její pojítka s dneškem, která ji přece jenom odlišují od dramatiky Šrámkovy a Kvapilovy, nevyhnula se však ani zdlouhavým dialogům. Větší péče o jevištní řeč by byla na místě. Režisérovo poetické vidění našlo dobrou oporu ve fotografické scéně J. Svobody, která střídáním a prolínáním dějišť za pomoci promítaných diapositivů dodala hře pestrý rámec.

Hercům přinesla „Srpnová neděle" několik vděčných úkolů mnohostranností svých charakterů a členitým dělením dialogu. J. Šejbalová a B. Záhorský se místy až příliš soustředili na komické stránky manželské dvojice bývalých živnostníků. K. Höger (redaktor Morák) a Vl. Fabiánová (Mixová) měli blíže k dramatikovu hlubokému pohledu do nitra rozvrácených lidí a vytvořili nejdramatičtější scény večera. Z jejich scén vystupovala na povrch isolovanost a rozpolcenost těchto lidí, zklamaných životem až po nejintimnější věci člověka. Zuzka M. Tomášové nedala naopak divákovi jasnou představu o této postavě, v níž nebylo cítit ani klady mládí, přitakávajícího životu. Mladým představitelům, včetně dobráckého, ale pasivního poštmistra (R. Lukavský) — zůstal dramatik vůbec dlužen jasnější koncepci.

Rozvíří-li Hrubínovo drama diskuse o současném dramatu, bude to nejen pochopitelné, nýbrž i užitečné, protože má hodně kladů i hodně záporů, o kterých se dá mnoho hovořit. • *Pavel Grym*

hy s místními a baví se na taneční zábavě. Jiný „děj" hra nemá, každá postava však za sebou vláčí příběhy svých zpravidla traumatizujících osudů, ke kterým se v hovoru stále vrací – jenže nikdo nikoho neposlouchá, monology se míjejí. Každou postavu lze typologicky zařadit, například Poštmistr (v Krejčově inscenaci Radovan Lukavský) je z rodu moudrých stranických funkcionářů, co organizují život druhým, ale svůj si zařídit neumějí. Známe je ještě ze seriálů Jaroslava Dietla. Ideově ústřední postavou hry je Alfréd Morák, neúspěšný literát, ustrašený, bojí se říkat, co si myslí, hypochondr, za války opustil židovskou snoubenku, aby s ní neměl potíže, a ona zahynula v koncentráku. Když je jeho bytná Slávka zase „v tom", už si nemůže jako dřív půjčit peníze na potrat od manžela Mixové, Slávka trvá na sňatku. Banality tragicky prošvihnutého života. Mnozí kritikové si nevěděli rady s novým tvarem hry, ale že mají odsoudit Moráka, jehož jméno v sobě nese smrt (Morana), věděli všichni. A nezavrtalo jim hlavou, proč právě jeho nechal Hrubín pronášet až cynicky formulované ostré soudy. Sergej Machonin s ním byl rychle hotov: mravní nihilis-

Lid. nv. 1958, č. 18

HRUBÍNOVA SRPNOVÁ NEDĚLE

měla premiéru v Národním

SERGEJ MACHONIN

Příběh Srpnové neděle žil předtím, než se nad ním zvedla opona, a žije dál, když za jeho těsným sklem opona spadla. Už tím začíná zvláštnost této hry, její podivná složitost, její osobitá podoba v řadě našich současných dramat. Začíná i svébytnost estetiky hrubínovského dramatu, vzdávající se vědomě machérky, co jsme si zvykli pokládat za dramatické, zákonité, stavebné, nezbytné, aby drama bylo dramatem. Jako by mu šlo o to, vzít co nejzazší kousek našeho života a jen ho nějakým pobytem vyzvednout nad hladinu času, v němž žijeme, a znovu mu jej vrátit tak, aby se neporušil jeho běh. Jako by chtěl říci, že všechno je cenné, zůvratné a plné utajených dramat v tom živém proudění, až začnete kdekoliv, upnutíme nejvšednějšího příběhu kteréhokoli všedního dne, nebo třeba jedné srpnové neděle na břehu jihočeského rybníka, s tou známou scenérií, v té nejméně vzrušené prázdninové prázdnotě venkovské se tu od nepaměti nastavují hráze na nebi, jaké bude počasí a nadávají na hurtáky, že jim žlapou louku. Luftáci z Prahy se tu náhodou sešli na dovolené, společně se koupou, chodí na obědy, vytvářejí náhodné společnosti. K té naší patří dvojice bodrých mládenců Vachových, paní Mixová, krásná zralá žena, která je tu se svou sedmadesátiletou tetičkou Zuskou, mladý pan poštmistr, starý mládenec, který pořád něco kutí a organizuje. A pak Jirka, který pracuje v nedalekém sídlení a dojíždí se na Zuskou u vody. Nic víc. Snad ještě jen vysoký sepen, kříž a spěr mládeže, vzdálená hudba venkovského pohřbu a procházky, nádherný rybník.

Mohlo by to být všechno ze Strámka nebo z Čechova. Stejně obyčejná jako u nich přijede do naší srpnové neděle za Věrou Mixovou redaktor Alfréd Morák a vnese náhlý nekliď mezi hrůmy příběhu. Stejně jako u nich se tiše pootkají pozrcích věcí, nahmatnéme nitky vztahů, které se zapředly přece jen v cosi jako malé prázdninové drama, nebo snad jen v zmopokojenou klavírní variaci na tyto náhodné lidské osudy. Ukáže se, že jejich nekličným středem je krásná paní Mixová, vdaná žena s nenaplněným a trochu planým životem, přitahující magickou energií svého ženství stejně tichou něhu poštmistrovu jako mladé pohledy starého kocoura Vardy a jako bloudivou neklidnou krev Jirkovu dosvědčují.

Tak se otevře příběh srpnové neděle. Jeho vnější události se roztočí pomalu kolem paní Mixové — tak začínají a pokračují hříné romány, tklivé lásky, i příběhy, které pěvanou.

A přece se z našim příběhem něco stalo: žádné skutečné skutečnosti se tak neoddělily a přece je nám, když očekáváme z divadla, jako by jej hrubín vzal v něčem protikladném právě našemu životu, naší zkušenosti a našim myšlenkám: mým, mého sousedu, každého diváka v sále.

Rozpomínáme se nejdřív, kde to vlastně bylo, kdy jsme se to i my setkali s panem Vaňkem a paní Vachovou, kteří byli navíc stejně pronásleni svým maloměšťáctvím, jejichž manželství spíná právě tak obludné pouto a pecka, od kterých to navíc stejně pachu vepřovou, zelem, knedlíkem a pivem. I náš pan Vach se přece sdružuje smutí a točí se za každou sukní, i naše paní Vachová plela a plete dál hlaďce a obrace a zapředá do prázdných ok nicotu svého života. A připadali nám stejně odporní a nesnášelivá s rozlitým stříbrem rybníka, s modrojakmou výškou nebe, s vůněmi pušivorce a jahod. Bylo to kdysi v dětství. Ne, bylo to o kterýchsi studentských prázdninách, kde měli ve vsi stejného poštmistra, který čekl hlaně a dělal ochotnické divadlo a dokonce byl starý mládenec. Jenže taky nadával na pošťovní novinovou službu, takže to nemohlo být o prázdninách ze sexty do septimy, ale někdy před čtyřmi roky docela nedávno. A byla tam, zdá se, i dotaz do díla s nezlomnou vírou, že člověk všechno zmůže a že je pravda i spravedlnost na světě ukřivděná? Mají pravdu tito lidé, kteří s rukama u pozemské práce nestřehnou zpovědi pocit vesmírné výšky a krásy hvězd jako poštmistr?

Vlasta Fabišová a Radovan Lukavský v Srpnové neděli
Snímek J. Svobody

ta, člověk výhrad k socialismu, červivý a lunatický básník Job. – Něco velmi neschopného a impotentního, co je v konkrétních činech nízké a špinavé, soudil Jaroslav Opavský. Referent bratislavské Pravdy Andrej Mráz ve hře postrádal ideologické parametry agitačního umění, přitom právě Morákem prý Hrubín mohl dramaticky účinně vytvořit postavu odumírajícího světa, která agonicky zápasí s naší novou společností. Sergej Machonin ony parametry ve hře bůhvíkde našel, Srpnová neděle podle něho byla dějištěm velké srážky, dramatem myšlenek, filozofickým svárem o smysl života a výklad světa, a ostře peskoval ty, kteří nepochopili samu podstatu bytostného a historického optimismu této hry, její socialistickou stranickost. Ještě nestačil opustit dikci a slovník socrealistických kritických kontrolorů. To Miloš Smetana si později povzdechl, že když šel dříve z divadla, věděl, komu má namlátit, u her začínajících Srpnovou nedělí si tím už jistý nebyl.

Job, Morák, Struna

Zdeněk Roubíček v kritice dokonce podotkl, že Hrubín bezesporu zná skvěle lidi Morákova rodu. Nikoho nenapadlo, že by postavu Moráka mohl Hrubín znát jako sebe sama, že by mohla být autobiografická. A pokud napadlo, mlčel. Byl k tomu přinejmenším jeden důvod. Už v roce 1950 ve smutně proslulém článku Třicet let bojů za českou socialistickou poezii shledal Ladislav Štoll autobiografické prvky v Hrubínově Jobovi a vyložil je jako vítanou soudružskou autokritiku. Polepšeného hříšníka Hrubína pak postavil proti Halasovi, Horovi, Seifertovi a dalším nepřizpůsobivým. Také s tímto cejchem se zřejmě Hrubín vyrovnával vystoupením na sjezdu spisovatelů, jenže mělo nešťastnou dohru: funkcionáři tlačili Hrubína ke korekci názorů, on sice nepodlehl, ale pokusil se vysvětlovat, což Antonín Zápotocký označil za ustra-

Také s tímto cejchem se zřejmě Hrubín vyrovnával vystoupením na sjezdu spisovatelů, jenže mělo nešťastnou dohru: funkcionáři tlačili Hrubína ke korekci názorů, on sice nepodlehl, ale pokusil se vysvětlovat, což Antonín Zápotocký označil za ustrašené dolézání.

Srpnová neděle se stala manifestem nového neplakátového divadla...

Prošla přitom dlouhým vývojem od symbolistické pohádkové hry s vodníkem a rusalkami k prchavému zachycení jediného dne...

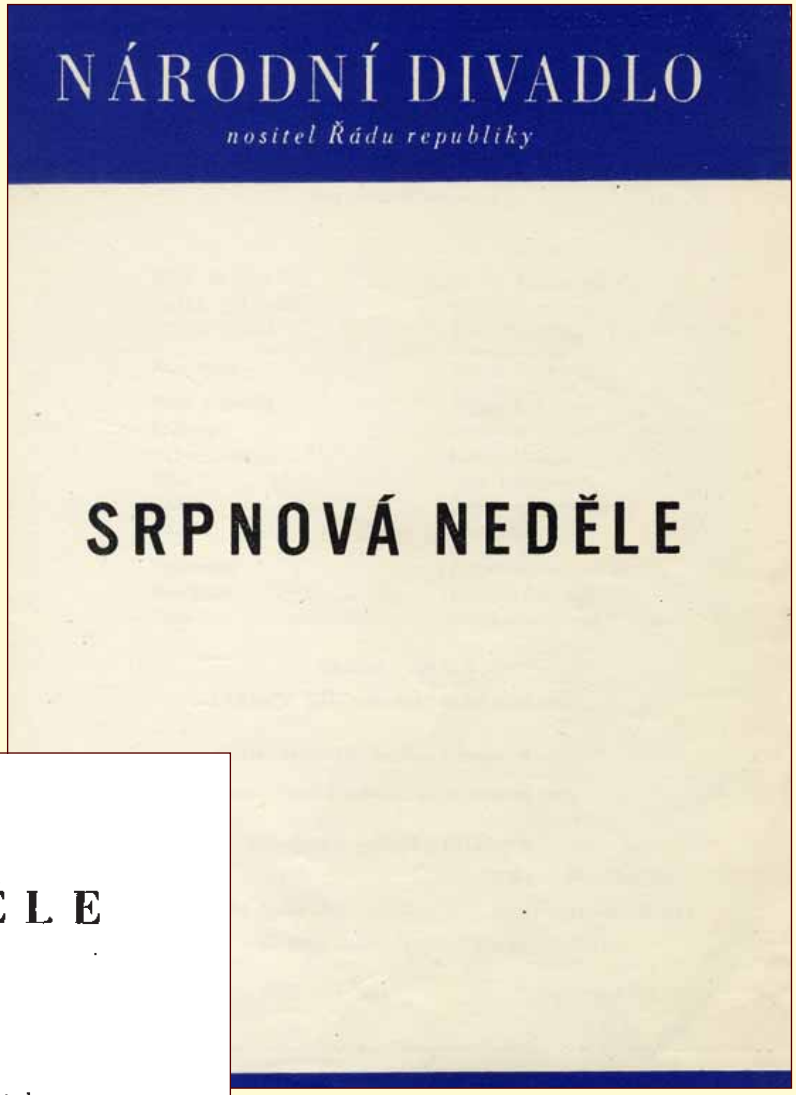

FRANTIŠEK HRUBÍN

SRPNOVÁ NEDĚLE

Hra o třech dějstvích

Věra Mixová	Vlasta Fabianová
Zuzka, její neteř	Marie Tomášová
Alfréd Morák	Josef Langmüller j. h. (Zasloužilý umělec)
Pan Vach	Bohuš Záhorský (Zasloužilá umělkyně)
Paní Vachová	Jiřina Šejbalová
Poštmistr	Radovan Lukavský
Jirka	Luděk Munzar
Míla	Jana Kasanová*
Hanka	Jaroslava Tvrzníková*
Chlapec	Jan Tříska (Zasloužilý umělec)
Venkovan	František Filipovský
Muzikant	Zdeněk Šavrda
Žena	Eliška Poznerová

Chlapci a děvčata

Děje se r. 1957 ve větší vsi na Třeboňsku

Režie: zasloužilý umělec Otomar Krejča

Scéna: Josef Svoboda, laureát státní ceny

Kostýmy: Jindřiška Hirschová

Hudba: Václav Trojan — Dirigent: Miroslav Ponc

Představení řídí: Alena Blahovcová — Zvuky: Jaroslav Kovář

Asistent režie: Jaroslav Horan

Po prvním dějství delší přestávka — * posluchačky AMU

F 051028 — St 08 - 6937

Ideově ústřední postavou hry je Alfréd Morák, neúspěšný literát, ustrašený, bojí se říkat, co si myslí, hypochondr, za války opustil židovskou snoubenku, aby s ní neměl potíže, a ona zahynula v koncentráku.

Když je jeho bytná Slávka zase „v tom“, už si nemůže jako dřív půjčit peníze na potrat od manžela Mixové, Slávka trvá na sňatku. Banality tragicky prošvihnutého života. Mnozí kritikové si nevěděli rady s novým tvarem hry, ale že mají odsoudit Moráka, jehož jméno v sobě nese smrt (Morana), věděli všichni.

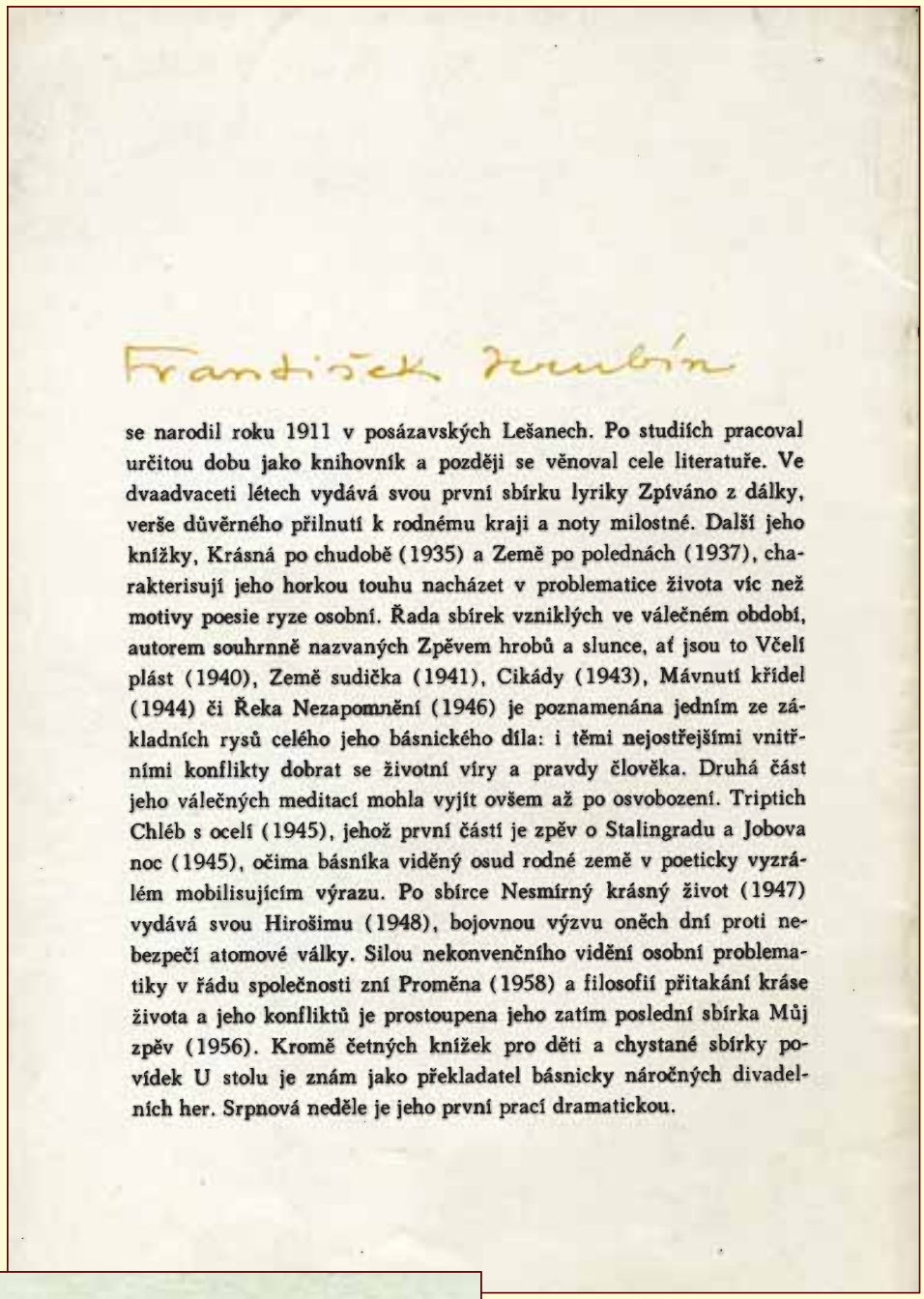

František Hrubín

se narodil roku 1911 v posázavských Lešanech. Po studiích pracoval určitou dobu jako knihovník a později se věnoval cele literatuře. Ve dvaadvaceti létech vydává svou první sbírku lyriky Zpíváno z dálky, verše důvěrného přilnutí k rodnému kraji a noty milostné. Další jeho knížky, Krásná po chudobě (1935) a Země po polednách (1937), charakterisují jeho horkou touhu nacházet v problematice života víc než motivy poesie ryze osobní. Řada sbírek vzniklých ve válečném období, autorem souhrnně nazvaných Zpěvem hrobů a slunce, ať jsou to Včelí plást (1940), Země sudička (1941), Cikády (1943), Mávnutí křídel (1944) či Řeka Nezapomnění (1946) je poznamenána jedním ze základních rysů celého jeho básnického díla: i těmi nejostřejšími vnitřními konflikty dobrat se životní víry a pravdy člověka. Druhá část jeho válečných meditací mohla vyjít ovšem až po osvobození. Triptich Chléb s ocelí (1945), jehož první částí je zpěv o Stalingradu a Jobova noc (1945), očima básníka viděný osud rodné země v poeticky vyzrálém mobilisujícím výrazu. Po sbírce Nesmírný krásný život (1947) vydává svou Hirošimu (1948), bojovnou výzvu oněch dní proti nebezpečí atomové války. Silou nekonvenčního vidění osobní problematiky v řádu společnosti zní Proměna (1958) a filosofií přitakání krásе života a jeho konfliktů je prostoupena jeho zatím poslední sbírka Můj zpěv (1956). Kromě četných knížek pro děti a chystané sbírky povídek U stolu je znám jako překladatel básnicky náročných divadelních her. Srpnová neděle je jeho první prací dramatickou.

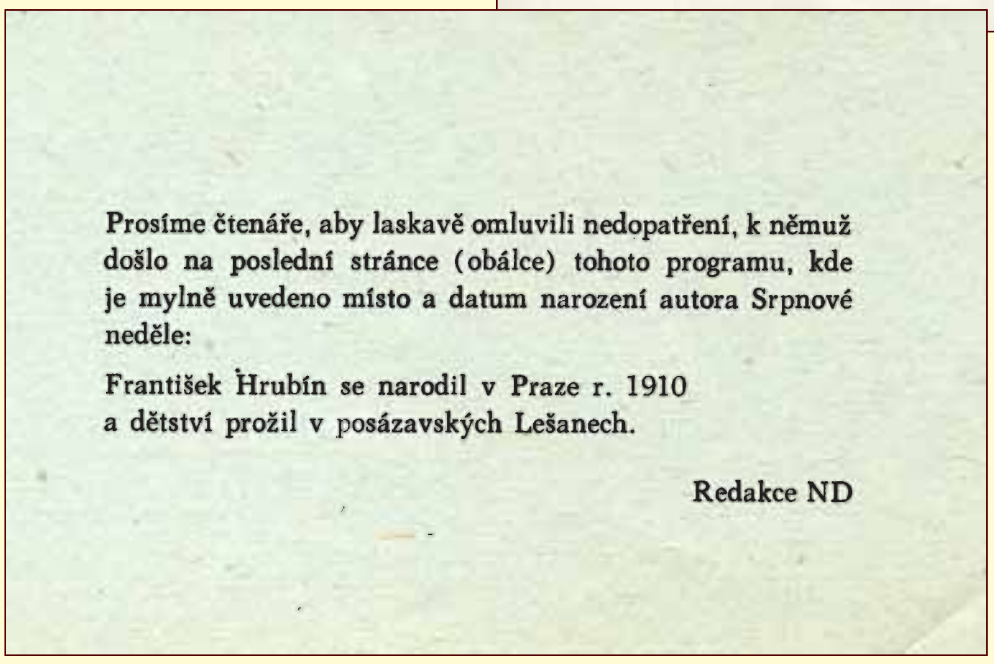

Prosíme čtenáře, aby laskavě omluvili nedopatření, k němuž došlo na poslední stránce (obálce) tohoto programu, kde je mylně uvedeno místo a datum narození autora Srpnové neděle:

František Hrubín se narodil v Praze r. 1910
a dětství prožil v posázavských Lešanech.

Redakce ND

A nezavrtalo jim hlavou, proč právě jeho nechal Hrubín pronášet až cynicky formulované ostré soudy.

...hned v první větě první scénické poznámky Srpnové neděle Hrubín uvádí, že je Morákovi osmačtyřicet let, tedy přesně tolik, kolik bylo jemu samotnému v roce její premiéry.

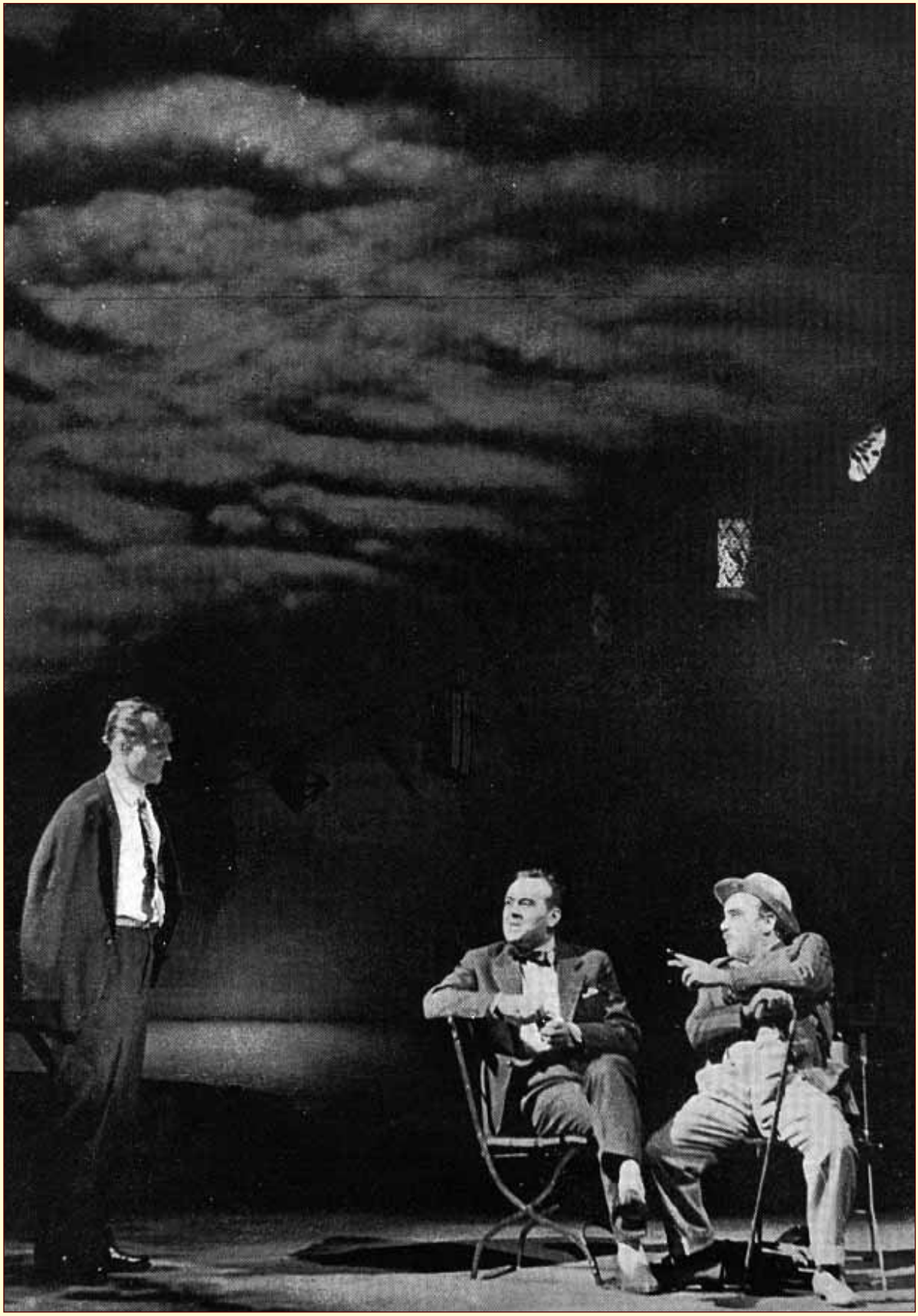

šené dolézání. Už řečené naznačuje, že Morákem, stejně jako dříve Jobem, básník zřejmě opravdu účtoval sám se sebou. Jakkoli to mnozí odmítají coby Štollovu účelovou konstrukci. Jenže kromě mnoha názorových i faktografických indicií, i když samozřejmě postavy nelze s osobností Hrubína ztotožňovat, se zdá, že on sám zanechal poznávací znamení, možná pojistku, že jeho zpovědi bude porozuměno: hned v první větě první scénické poznámky Srpnové neděle Hrubín uvádí, že je Morákovi osmačtyřicet let, tedy

přesně tolik, kolik bylo jemu samotnému v roce její premiéry. O tři roky později v Křišťálové noci opět v první větě první scénické poznámky představuje dvaapadesátiletého Josefa Strunu (roční disproporci lze myslím vysvětlit postupem práce na textu). V novele Zlatá reneta (1964) zase příslušně zestárl spisovatel vracející se na venkov, ale místo vysněné idyly z dětství ho čekala nenávistná rodinná hádka, pitka a ráno v tom božím dopuštění sekerou zabitá kočka. Úzkostné stavy člověka, už netypizovaného do ideologicky stylizovaného podobenství Joba, Moráka nebo Josefa Struny. Přečtěme pozorně veršované motto k Srpnové neděli – nemusí se vztahovat jen k ideové konstrukci, ale také k marné touze samotného básníka. V lyrizujícím oparu scény Josefa Svobody, hudby Václava Trojana, režie Otomara Krejči a v provedení populárních herců se Srpnová neděle stala jednou z nejúspěšnějších inscenací činohry Národního divadla (163 reprízy v letech 1958–1961), podobně Křišťálová noc (129 repríz v letech 1961–1965). Zlatá reneta, skvost prózy šedesátých let, však zůstala známa jen okruhu znalců. Důvody možná ozřejmují jejich filmové verze: ze Srpnové neděle se na filmovém plátně stal milý „bakalářský“ obrázek ne nepodobný oblíbeným budovatelským komediím, Zlatá reneta s dynamickou kamerou byla nepříjemně drsnou psychologickou sondou, kterou však sotva někoho napadlo chápat autobiograficky. Pokud se Hrubín vskutku hodlal vyzpovídat, a já jsem o tom přesvědčen, nikdo mu nenaslouchal. Cejch přitakávače režimu mu zůstal zčásti jistě právem, vždyť dobývání člověka ze sebe má v Srpnové neděli přídech socrealistického inženýrství lidských duší. Kdo jsi bez viny, hoď kamkenem.

Josef Herman

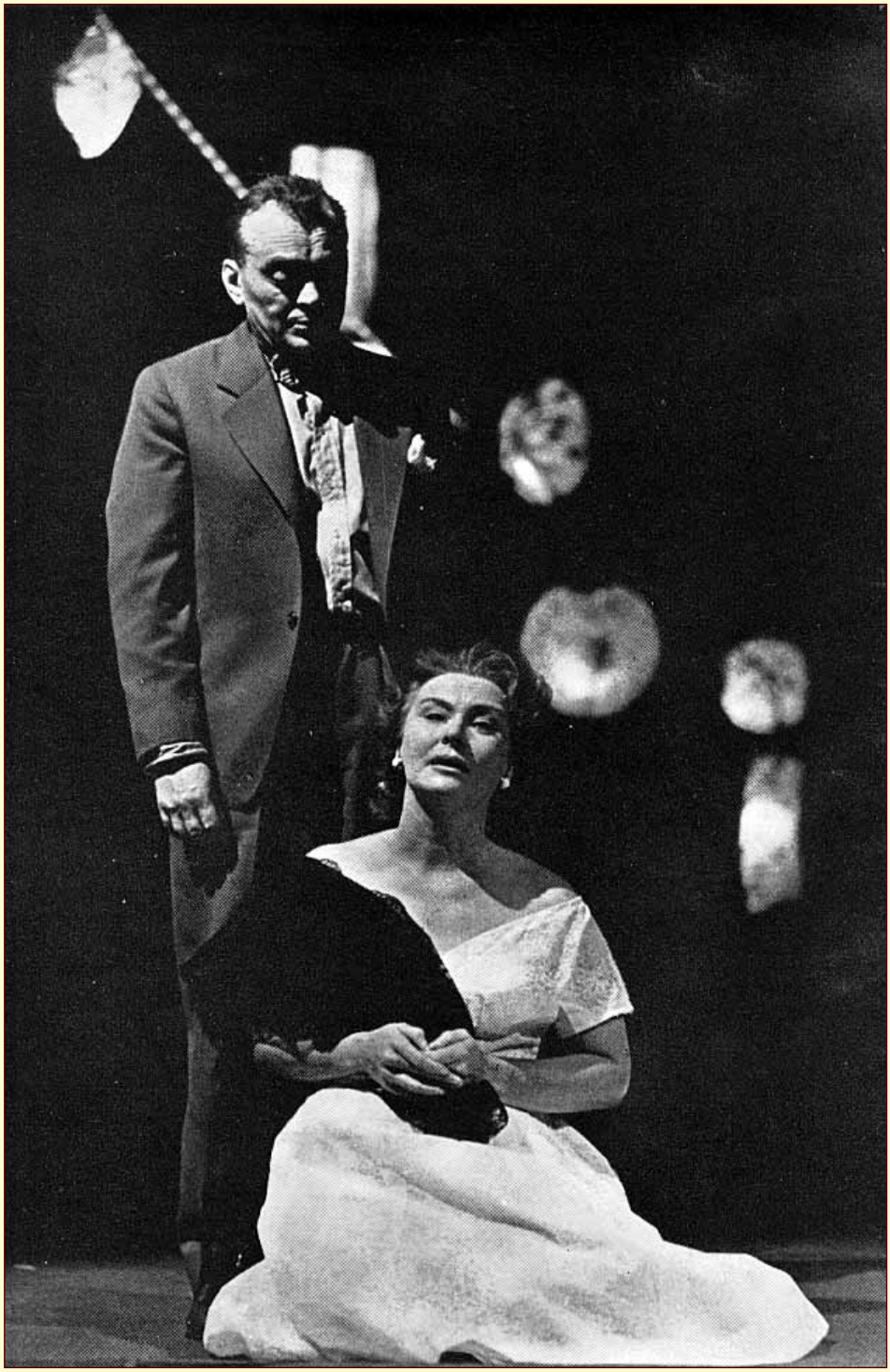

V lyrizujícím oparu scény Josefa Svobody, hudby Václava Trojana, režie Otomara Krejči a v provedení populárních herců se Srpnová neděle stala jednou z nejúspěšnějších inscenací činohry Národního divadla...

Převzato z Divadelních novin č. 4, 2008

František Hrubín
1910 – 1971

Rozmluva s Františkem Hrubínem

Vy, kdo milujete české krajiny s temně modrým a zeleným melancholickým tichem, nezapomeňte si jednou zajet do Třeboně a odtud přes Sv. Magdalenu nebo přes Stříbřec a Lutovou do Hrubínova **Chlumu**. Hrubín do městečka Chlum blízko rakouských hranic začal jezdit na prázdniny teprve před osmi lety. Dnes už je možné říci, že si ho tato krajina zvolila za svého básníka. Jeho verše pochopíš plně teprve zde, mezi lesy, na něž se díváš z patra domu, v němž Hrubín se svou rodinou bydlí:

tisíce městeček a vsí jako můj Chlum
z kolébek do hrobů v sobě přelévá šum
hlasů a pohybů spánkem propadlým snům,
a já bdím, na nahých nohou chladí mě tráva,
z třpytivě zamžených korun starý park vstává,
tak sladce v milencích zurčí život – a tam
daleko od lidí bílý měsíc je sám

Tak verš za veršem padá do stříbrného ticha léta, tichounce našlapuje po malém náměstí na vršku se starým kostelíkem, prošlapuje cestičky v selských lesících s bludnými balvany, chodí po stezkách zámeckého parku a potom se najednou s bílými racky vznese k dálkám s poselstvím básníka o srdci naplněném nadějemi a věčným toužením.

Hrubínovy poslední básně proto tak silně rezonují v čtenářích, že mají své živé podhoubí v této jihočeské krajině. Hrubín ale není jen krajinář a básník nálad. Je zároveň myslitel. Filosofie české krajiny a lidského osudu je páteří jeho vzrušujícího hymnu tak, jako je osnovou dramatu *Srpnová neděle*, které se rovněž zrcadlilo v těchto končinách. Prožil jsem s Františkem Hrubínem skutečnou srpnovou neděli na břehu rybníka Hejtmanu. Tady vznikla atmosféra dramatu o dnešních lidech a jejich zápasech a vášních. Nic z toho není vymyšleno: rybník, dráždivé kouzlo léta, buřičské mládí a zklamané sny samotářů, kteří opovrhují teplem lidské družnosti. Ale raději zanechám svých úvah a dám slovo Františku Hrubínovi, který na několik mých věcných otázek pohotově odpověděl.

Jak trávíš prázdniny, co píšeš?

Chodím po kopcích a lesích, koupám se. Když prší, hubuju, ale rád se i v dešti procházím a rád se dlouho dívám z okna na houští vysokých kopřiv, déšť do nich dnem i nocí bije, obdivuji se jejich trpělivosti. Nepíšu nic. Ale mám sto chutí psát, vždycky se však zarazím zrovna včas. V hlavě nosím plno nenapsaných poznámek, těším se na práci, sním o ní, jsem do své práce zamilován. Vím, že za pár neděl nastane tvrdé každodenní neromantické soužití s ní, v němž si však také budu libovat.

Teď se hojně mluví o kritice. Jak ty se díváš na její poslání?

Kritik má umět spisovatele přesvědčit, v čem se tomu úkolu zpronevěřuje, ukázat čtenářům, že obrazem celistvého života je dílo umělcovo. Má vidět to dílo dovršené v budoucnu. Přitom se nemá tvářit jako hvězdopravec, ale najít zákony, jimiž se musí autor řídit, chce-li své dílo zdárně dovršit. Kritik je tedy hledač zákonů a postupů, o nichž často autor nemá ani tušení, dokud jeho dílo neuzrálo natolik, aby zahlédl jeho konečný tvar.

Kritika má s uměním jeden společný úkol: neustále připomínat, že život je něco celistvého, a to jak čtenářům, tak autorovi. Kritik má umět spisovatele přesvědčit, v čem se tomu úkolu zpronevěřuje, ukázat čtenářům, že obrazem celistvého života je dílo umělcovo. Má vidět to dílo dovršené v budoucnu. Přitom se nemá tvářit jako hvězdopravec, ale najít zákony, jimiž se musí autor řídit, chce-li své dílo zdárně dovršit. Kritik je tedy hledač zákonů a postupů, o nichž často autor nemá ani tušení, dokud jeho dílo neuzrálo natolik, aby zahlédl jeho konečný tvar.

V čem vidíš podstatu avantgardního umění?

Pravá avantgarda mapuje budoucnost, falešná se usazuje v místech, která pravá avantgarda překročila či neuznala za důležitá, aby je pojmenovala, popelí se v minulosti. Pravé avantgardní umění vzrušuje, falešné avantgardní umění se nás snaží obdarovávat nudou. Avantgardní umělci jsou prostí. Umět se nenudit, neznat, co je nuda, je jednou z vlastností prostého člověka, je to dar od přírody, který zkažení lidé promarnili. Ti, kdo se za avantgardní umělce vydávají, jsou rafinovaní, a přitom nezajímaví, a podíváš-li se do nich dobře, i sobě nesrozumitelní, i sobě nudní. Žije-li umělec a pracuje-li r. 1958 s přesvědčením, že život a lidská společnost jdou stále kupředu, snaží-li se rozvíjet své kladné tvůrčí síly v sobě, a pomáhá-li svým uměním i ostatním lidem, aby je rozvíjeli, je-li pro něho dnešní den čočkou, v níž se lámou i paprsky budoucna – pak je dnešní, je srozumitelný, je moderní.

Ještě dlouho se nechce opustit líbezný jihočeský kout a v něm básnického druha, který tu svými kroky zmapoval všechny cesty. Není prvním umělcem, který tu zakotvil. Dlouhá řada jmen je spojena svými občasnými pobyty s Chlumem: Vítězslav Novák, K. M. Čapek-Chod, Gabriela Preissová, Karel Poláček, Cyril Bouda, Bořivoj Žufan, Josef Čapek a – pro Hrubína básník nejmilejší – Antonín Sova. Hle, co mi vypráví o tomto setkání:

Chodíval jsem ke svým známým v Chlumu na návštěvu a přitahovala mě tam půvabná zahrádka. Leží u stavení nedaleko parku, opodál šumí říčka. Teplá vůně české zahrádky se mísí s chladnou vůní vznosných zámeckých stromů. Lehával jsem tu pod jabloní a bylo mi dobře. Teprve předloni jsem se dozvěděl, že na této zahrádce strávil v šestadvacátém roce celé léto Antonín Sova. Byl těžce chorý a mohl se pohybovat jen ve svém pojízdném křesle. Od té chvíle se mi ta zahrádka stala symbolem. Připomíná mi ovzduší jeho poezie.

Rozmlouval
Jan Pilař

Literární noviny č. 31, 1958

František Hrubín a film

Básník, spisovatel, dramatik, překladatel, v počátku své literární dráhy také novinář, tato povolání v souvislosti se jménem Františka Hrubína vás asi nepřekvapí. Tento tvůrce však zanechal také poměrně výraznou stopu v československém filmu.

Souvislost s režisérem Otakarem Vávrou je nasnadě, minimálně když si vzpomenete na snímky Srpnová neděle (1960) či Romance pro křídlovku (1966). V případě těchto dvou kusů nebyl Hrubín pouze autorem předlohy (v prvním případě divadelní hra, ve druhém poema), ale aktivně se podílel i na scénáři. To ostatně platilo pro všechny hrubínovské tituly natočené Vávrou – spolu s režisérem napsali scénář také k filmu Zlatá reneta (1965) a Vávra po autorově smrti realizoval také společný scénář Oldřich a Božena (1984) podle další z básníkových her. Pouze v případě Srpnové neděle byla jejich spolupráce doplněna Otomarem Krejčou, tedy režisérem premiérového inscenování hry v Národním divadle.

Nejsou to však jediné položky v Hrubínově filmografickém rejstříku. Svou první scenáristickou zkušenost získal totiž už v 50. letech, když jako součást čtyřčlenného týmu spolu s Karlem Zemanem, Jiřím Brdečkou a pomocným režisérem Milanem Váchou vytvořil skript filmu Vynález zkázy (1958). S proslulým režisérem poloanimovaných snímků přitom spolupracoval už na (vpravdě „zemanovském“) kombinovaném titulu Vánoční sen (1945, režie hraných pasáží Bořivoj Zeman, režie animovaných Karel Zeman), podle nějž o dva roky vytvořil dětskou báseň Vánoční sen malé Zdeny v noci štědrovečerní. S Karlem Z. pak spolupracoval i na snímku Poklad Ptačího ostrova (1952), k němuž napsal verše.

V oblasti nepůvodního námětu je třeba připomenout ještě dvě filmové adaptace divadelních her – v roce 1966 natočila Eva Sadková televizní snímek Křišťálová noc, hororovou pohádku Panna a netvor (1978) realizoval Juraj Herz (samotnou hru František Hrubín adaptoval podle francouzské předlohy).

Posledním výrazným příspěvkem Františka Hrubína do dějin domácí kinematografie byla samozřejmě poezie. V padesátých letech ještě dohořívala tradice do filmů vložených písní započatá před válkou, a básník tak dostal šanci uplatnit své vlohy i na tomto poli. První počin je však spjat už s lety čtyřicátými a příznačně s dalším ze snímků Otakara Vávry. Ve filmu Nezbedný bakalář (1946) zaslechneme dětský sbor bakaláře Jana

při koncertu zpívat píseň Slyšte, žáci, vy žebráci – text této písně je Hrubínův. Později už přišly básně méně poetické; svými texty doplnil budovatelskou komedii Štika v rybníce (1952), ideologicky zabarvený krátkometrážní snímek Červené tulipány (1952) či historické drama s dělnickými motivy Pochodně (1960) podle novely Vladimíra Neffa.

Třebaže tyto tituly (a tím méně jejich verše) v paměti filmových diváků nezůstanou, výrazná stopa provází i tuto oblast Hrubínova filmového působení. Jeho texty jednak zazní v již zmiňované adaptaci vlastní hry Srpnová neděle, setkáme se však s nimi i v rozverné komedii Haškovy povídky ze starého mocnářství (1952) a hlavně jeho verše chtě nechtě doprovázejí všechny české Vánoce. Vždy, když zazní hudba Dalibora C. Vačkáře a zahradník / král Miroslav zazpívá píseň Rozvíjej se, poupátko, posloucháme slova Františka Hrubína. Je s podivem, že jinak spolehlivý server českého filmu České filmové nebe (nyní přesměrovaný na Kinobox.cz) tento zásadní Hrubínův přínos opomíjí. Bylo by zajímavé zjistit, zdali aspoň televizní diváci každoročně sledující tento snímek vědí, kdo je autorem veršů a písňových textů v tomto rodinném stříbře české kinematografie.

Michal Kliment

František Hrubín
1910 – 1971

František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971
František Hrubín
1910 – 1971

Chlum dnes

Foto Zdenko Pavelka a Michal Šanda

Foto Zdenko Pavelka a Michal Šanda

Foto Zdenko Pavelka a Michal Šanda

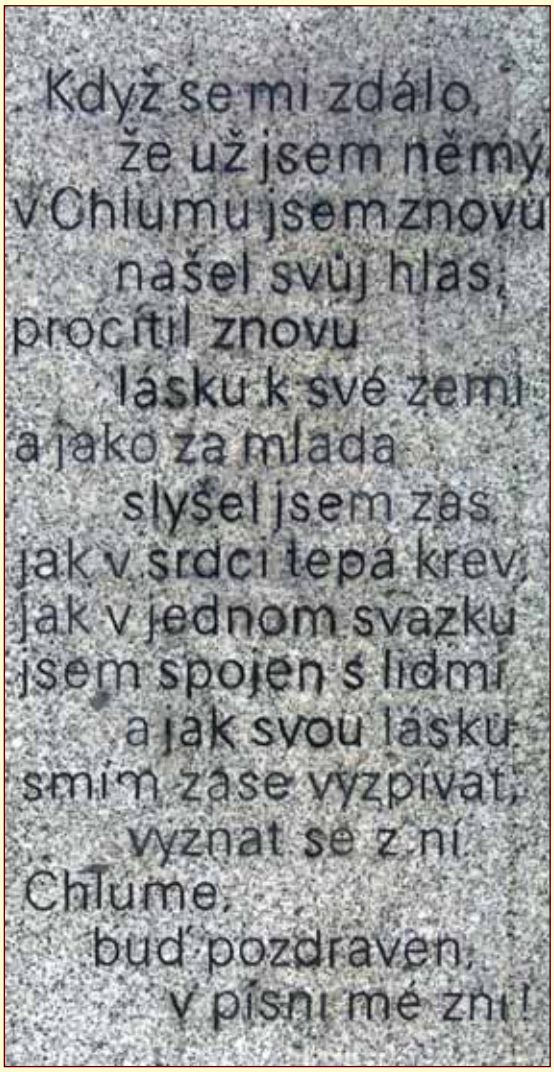

Hrubínův domeček a pomník v parku, foto Zdenko Pavelka a Michal Šanda

Nekrolog,

František Hrubín
1910 – 1971

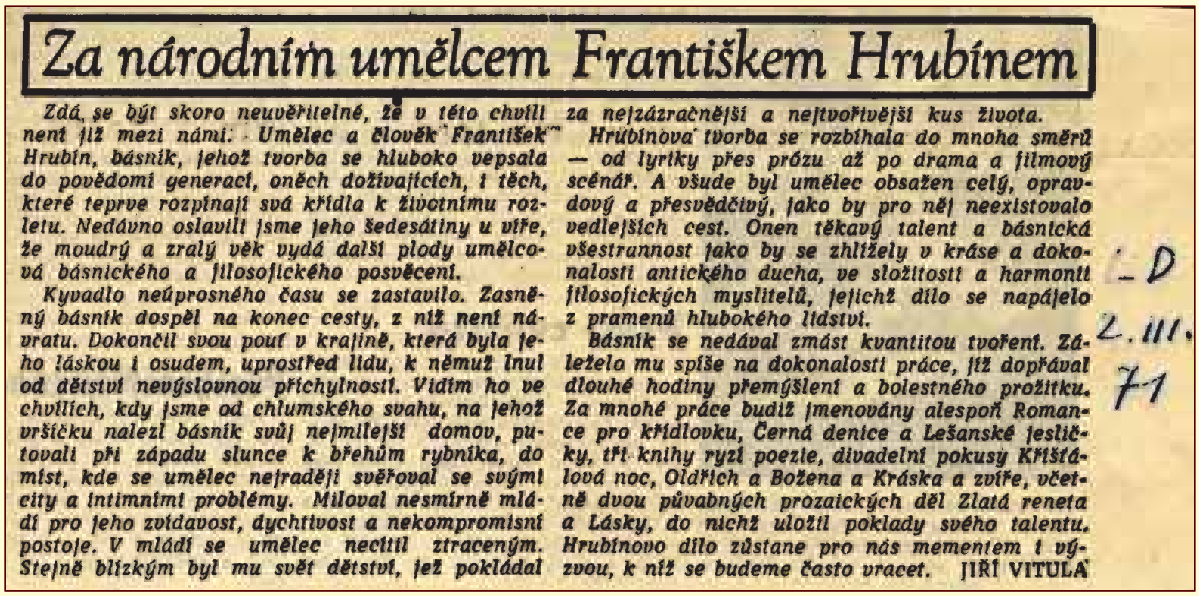

Za národním umělcem Františkem Hrubínem

Zdá se být skoro neuvěřitelné, že v této chvíli není již mezi námi. Umělec a člověk František Hrubín, básník, jehož tvorba se hluboko vepsala do povědomí generací, oněch dožívajících, i těch, které teprve rozpínají svá křídla k životnímu rozletu. Nedávno oslavili jsme jeho šedesátiny u vína, že moudrý a zralý věk vydá další plody umělcova básnického a filosofického posvěcení.

Kyvadlo neúprosného času se zastavilo. Zasněný básník dospěl na konec cesty, z níž není návratu. Dokončil svou pouť v krajině, která byla jeho láskou i osudem, uprostřed lidu, k němuž lnul od dětství nevýslovnou přichýlností. Vidím ho ve chvílích, kdy jsme od chlumského svahu, na jehož vršíčku nalezl básník svůj nejmilejší domov, putovali při západu slunce k břehům rybníka, do míst, kde se umělec nejraději svěřoval se svými city a intimními problémy. Miloval nesmírně mládí pro jeho zvídavost, dychtivost a nekompromisní postoje. V mládí se umělec necítil ztraceným. Stejně blízkým byl mu svět dětství, jež pokládal za nejzázračnější a nejtvořivější kus života.

Hrubínova tvorba se rozbíhala do mnoha směrů — od lyriky přes prózu až po drama a filmový scénář. A všude byl umělec obsažen celý, opravdový a přesvědčivý, jako by pro něj neexistovalo vedlejších cest. Onen těkavý talent a básnická všestrannost jako by se zhlížely v kráse a dokonalosti antického ducha, ve složitosti a harmonii filosofických myslitelů, jejichž dílo se napájelo z pramenů hlubokého lidství.

Básník se nedával zmást kvantitou tvoření. Záleželo mu spíše na dokonalosti práce, již dopřával dlouhé hodiny přemýšlení a bolestného prožitku. Za mnohé práce budiž jmenovány alespoň Romance pro křídlovku, Černá denice a Lešanské ještičky, tři knihy ryzí poezie, divadelní pokusy Křišťálová noc, Oldřich a Božena a Kráska a zvíře, včetně dvou půvabných prozaických děl Zlatá reneta a Lásky, do nichž uložil poklady svého talentu. Hrubínovo dílo zůstane pro nás memento i výzvou, k níž se budeme často vracet. JIŘÍ VITULA

D
2. III.
71

• • •

Té noci Holan plakal do papíru
Hrubín pil přes svoji míru
Werich usnul při pohádce
a zeď nářků spala sladce.
Na Kampě vrabci zpívali o jaru
já hlídal stíny doma ve Žďáru.

Hrubín zvonil u Holanů
měl chuť na básnickou manu
Otevřete dveře! – volal opilý bard,
Dveře! –
pak spadl prudce a zlomil akátové keře.
Holan nic nevěděl, dál hledal v básni
sebe,
jen Werich se probudil: – Dobrotivé nebe,
kdosi tu leží, zavolám policii.
Nechápu, proč ti lidé tak pijí?! –

Opilý Hrubín snil na vlhké zemi o naději,
o svatých zázracích, které se snad ještě
dějí.

A pár dnů nato pak umřel v nemocnici.
Holan zapálil u mariánské hlavy mlčenlivou
svíci.
Napil se vína a dlouho díval se do svaté
tváře znavené.

A potom mi doktorka vyprávěla
jak Kampa smutkem celá zšedivěla...

Potichu do noci
odchází básníci
a zeď nářků
je stále víc prosící.

– Otevřte dveře! –
– Dveře! –
Otevřete dveře,
naší nedůvěře...

Tuhle špatnou básničku, ze které se uvolňují emoce jako naftalín, bych nikdy nevytahoval na světlo, kdyby se „nehodila“ do hrubínovského čísla *Dobré adresy*. Napsal jsem ji někdy na podzim roku 1984 a byla vypuštěna do světa na konci téhož roku ve sbírce *Co mě napadlo na konci orwellovského roku*. Tehdy jsem „vydával“ tři čtyři sbírky za rok, protože jsem byl naducanej poezií jak mšice po celodenní šichtě. Napsal bych, že jsem si tyto samizdaty měnil s dalšími podobně postiženými, ale nenapíšu, protože samizdat je, jak jsem byl poučen, něco úplně jiného. I v samizdatu totiž platí, že všechny tisky jsou si rovné, ale některé si jsou rovnější.

Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let jsem už byl zabydlen v Praze natolik, že jsem začínal podléhat kouzlům spíše osobní povahy než lokální. Doktorka Mařenka, čili svi-

hrob...

ně vysočanská, známá postava ze Škvoreckého knih a jeho fatální žena (poznali se po válce na pražské filozofické fakultě, ještě třeba se Žilinou) bydlela tehdy blízko restaurace Vlachovka, kde jsem též prožíval noční a ranní úseky života. Dávala nám souběžné vzdělání, cynické a obskurní, nicméně často na ni vzpomínám. Neboť byla jednou z mála osob, která želela listopadového překlopu osudu ČSSR. Nikoli však z ideologického důvodu, ale z čistě sobeckého. Její schopnost využívat lidi byla založena na perfektní znalosti člověka vláčeného normalizovanou realitou. Ale to jen, aby bylo více písmenek.

Doktorka se kamarádila (dle jejího „karamádila“) s neteří Vladimíra Holana a já jsem pak díky tomu dostal po Holanovi pěkné zimní boty. Nosil jsem je dlouho, on snad vůbec ne, protože chodil hlavně v papučích. Historku s Hrubínem nám několikrát vykládala, pokaždé trochu jinak, ale pokaždé v ní zazněly nedobré vztahy mezi obyvateli domu na Kampě, Werichem a Holanem.

Kdyby to bylo na mně, hlasoval bych pro Holana, ale už je to dávno. Už je to jenom taková povídačka.

Jakub Šofar

Hrubínova slavnost

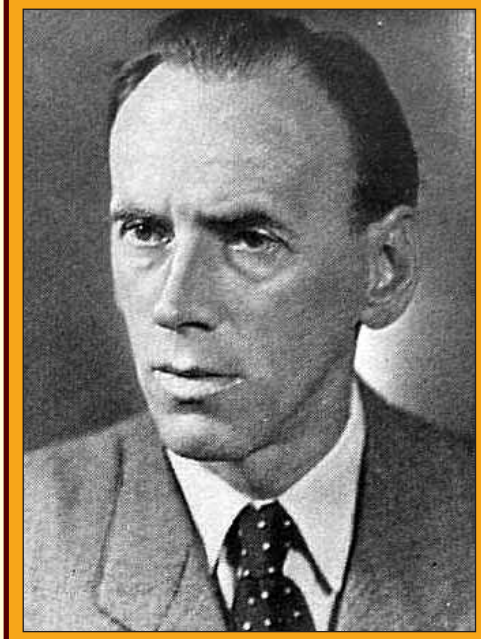

23.–27. srpna 2010

výstava v Domě kultury o životě a díle Františka Hrubína

29. srpna 2010

Vzpomínkový pořad k příležitosti stého výročí jeho narození se uskuteční poslední srpnovou neděli od 16.00 v místním kinosále. Vzpomínat se bude na natáčení filmu Srpnová neděle. Účast potvrdil herec a pamětník Luděk Munzar, dále vystoupí herci z plzeňského divadla a ke zhlédnutí budou dokumenty z básníkova života i rozhovor s hercem a Hrubínovým přítelem Janem Tříškou.

V příštím čísle (vychází 1. září 2010) rozhodně nenajdete:

Sex

Drogy

Rock'n'roll

Na shledanou příště!

Ne za pomente!